Поки маємо час, усім робімо добро (Посл. Св. Павла Гал. 6.10)

НАША ВІРА

ВСЕУКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ГАЗЕТА

СЕРПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 2015 Р.
№ 8-9 (329-330)

м.Київ

Газета заснована 1 вересня 1989 року наш індекс 61671

ДЗВОНИ І ВИКЛИКИ

Раїса ЛИША

Як Україні здолати скопище виниклих загроз і вийти на стезю вільного розвитку?.. Це питання, поставлене історією, вочевидь вимагає від української спільноти невідкладно діяльної і глибоко прозірливої відповіді.

Картина подій сучасности – і не лише в Україні, стан людини, культури й цивілізації неухильно свідчать про потребу сутнісних змін.

Якось ніби несподівано людство побачило себе майже впритул перед брамою невідомого нового світу. Проте щоб відчинити ту браму й увійти в оновлений світ, треба бути приготованим.

Чи роздумуємо ми про такі речі, чи навпаки занурені в одвічні щоденні турботи або й метушню та гонитву за черговою маною «світу цього», реальність того великого, незнаного, що діється з нами і Всесвітом, – витає в повітрі, виявляє до нас безпосередній стосунок.

В тому незбагненному виклику, в надскладний урочий час своєї долі, Україна опинилася волею Провидіння у центрі світових подій. І щось невмолимо певне промовляє в свідомості, що мусимо зробити якесь неймовірне надзусилля, аби знайти в собі ту спромогу перетворення, якої ніби й бути не може, – бо від рівня нашої спроможности залежить (і нам це покладено звершити, що означає – бути!) – чи здолає Україна інертні процеси й ентропію – й підійметься на вищий виток спіралі розвитку, чи повторюватиме той самий відлік помилок, драм взаємопоборення, самозради, підпорядкування чужій волі, переступу совісти, забуття святинь… – наражаючись на ще більші небезпеки – духовного запустіння, руйнації національної гідности й загублення ціни життя.

Так б'є тривогу голос святої непідкупної правди, що лише їй до снаги об'єднати національну потугу для життєтворчого піднесення народу й країни. Дзвін той доноситься згори, з незримої височіні – наче знамення, послане в саму гущу часу, яке край треба розгадати. Йдеться бо, вочевидь, про докорінну зміну устремлінь людини – від рабства тліну матеріялізму до верховенства духовного начала, що таємничим знаком сяє людству вже два тисячоліття в Ісусовім Преображенні.

І ось що дивно – саме тепер, коли справи у світі, здається, чи не найгірші: шириться неправда, зло, облуда, ненависть, війна, нищення природи, культури, зневага до Бога… – й всьому тому не видно кінця й годі сподіватись, що світ і людина можуть змінитися (на таке здатні хіба одиниці) – попри весь той хаос і Армагеддон – з'являється раптом у видиві часопростору і в людях щось таке, немов почувся десь голос Архангела, який вістить, що Бог хоче спасти світ і кличе людину до духовного оновлення.

Цей безмовний поклик, що так явно змінює щось в людях, у видиві неба й на землі, якимось чином пов'язує, переплітає в уяві й свідомості вишнє Преображення і Незалежність – Волю України. Бо й справді – вільна Україна – це передусім оновлена людина, особистість, омитий горнім світлом народ Божий.

Ніхто сам не спасеться (для вічности) – глибокий парадокс християнства. З одного боку, кожен має нести свій хрест життя – долю і світ до вершини.

Закінчення на стор. 2

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

Точний виклад православної віри о. Іоана Дамаскина 3
Синьо-жовті журавлі Олексія Петрика 4
Бразилійські легенди Віри Вовк 5
Український рік 2015 6-7
Вчення Андрея Шептицького і сучасність України 10
Наш сучасник Євген Сверстюк 12-13
Журналіст родом з міста Сталіно 14-15

ДЗВОНИ І ВИКЛИКИ

Закінчення
Початок на стор. 1

А з другого, коли хтось ставить власні інтереси як абсолют, полишаючи інших і світ напризволяще, – тим самим він відпадає від божественної цілости Буття й опиняється на краю прірви між собою і Всесвітом, що дарований і доручений нам на виростання у вічності – в Саду Творця. Еґоїзм відриває особу від джерела істини і творящої сили Буття.

Але той, хто рятує, як от Герої Небесної Сотні рятували Україну, той рятує цілий Всесвіт і Бога в собі. І то є справжнє визволення й втілення Духа в істинну реальність буття, що його так важко людині сягнути. Хоч безліч разів стверджено: дається людині сила неміряна для святого Добра.

Криза людини й цивілізації, що аж волає про потребу оновлення, саме й полягає в нереалізованості сил людської особистости, даних Творцем для сповнення божественного призначення кожного життя.

Щоб здійснити, знайти себе, людина мусить вирватися з полону зужитих, механістичних смислів і догм, які не мають в собі енергії життя. Людина має повірити в силу Добра і волю Творця над собою. Почати світові нове життя – це зупинити процеси визбування духовних основ життя, нівелювання високої свободи особистости. А це значить – подолати власну відсутність в Бутті, заповнити прірву між собою і Богом.

І українські Майдани перед лицем Неба, велике духовне зрушення народу, героїзм і самопосвята людей сколихнули самовдоволене раціо цивілізації. Світ таки змінився, відчувши й вдихнувши з України горнє повітря оновлення, повернення до істини життя. Бо Україна, хоч як дивись, зробила за роки Незалежности, незважаючи на всі перепони і катаклізми, величезний прорив до перетворення самосвідомости – повернувшись до глибин власної сутности й висоти призначення.

Сьогодні видно, що в Україні і в світі, попри нескінченну кривавість і трагізм людської історії, все ж діє той духовний стрижень, що тривав у віках і тисячоліттях культури – і це дає світові енергію творення смислів нового часу – як визначальне мірило людини і її діянь. Саме ця основа творить і відчуття нової вселюдської єдности, тримає реальне світло ідеалу добра й відповідальности «за всіх і за все».

Недарма бо в традиції і світової культури, і в українській від віків у народному мистецтві, в мітах творення світу, казках… наскрізно присутній момент цілісного взаємостосунку людини з Творцем і усім творінням.

В кожному існуванні захована таємниця любови Творця.

До цієї істини сучасній ушкодженій злом свідомості мабуть не просто буде повернутись.

«Все йде до Бога», – каже народ. Нічого не буває у Божому Всесвіті випадково. Все в незримому поєднанні, яке пізнається душею, серцем, *со-вістю*. В тому пізнаванні – джерело величі і людяности. Тимто в українських казках так часто повторюється мотив зустрічі героя, що вирушив у далеку дорогу шукань і випробувань, – з різними створіннями, які трапляються йому на шляху: звірами, птахами, навіть із хижим вовком, або й ніби нікому не потрібними істотами, маленькими, непомітними, що здається не мають жодної сили, – і те все перебуває десь наче зовсім поза людським світом, але раптом для чогось ці світи чудесно перетинаються – й ті створіння, потрапивши до рук казкового героя, починають говорити і просити його *людською мовою*: «Не вбивай мене – я тобі у пригоді стану…» *Людською мовою*! – ось у чому глибина і правда цього дива. І скільки неймовірних смислів тепер у ній виринає. Загадкова повторюваність цих мотивів пригадує знання про цілісне співбуття і не відомі нам можливості, про Божих посланців, котрі подають людині рятунок і застереження.

Сьогодні однак доводиться з сумом усвідомлювати, що людина таки не дослухалася тих голосів… І маємо застрашливе витоптування людяности.

Але разючий контраст смислів, якими промовляє поневажена, проте жива вікова культура перед реальністю сучасної логіки так званого праґматизму – може й є нині отим найтихішим словом застереження, яке врятує людину… Якщо звісно теперішній казковий герой почує його і повірить.

Про щось таке думалось мені цього серпня в День Преображення на автобусній зупинці в центрі мого рідного села Єлизаветівка на Січеславщині. Небо розгорнулось величезне, промовне й прекрасне – не сила відвести очей. Глибока синява, бірюза, блакить мінились, ясніли щораз іншими барвами. І по всьому неосяжному небесному простору стрімко пливли сліпучо-білі, розмаїтих вишуканих форм і відтінків, хмари. Небо сяяло, творило в дивовижному пориванні невимовну музику кольорів, світла, руху, в якій чувся мотив поклику, наче небесний хорал. В бігові хмар і світла, в тій красі й мінливості неба була напрочуд відчутна якась мета, радість, зосередженість… Наче небо спішило скільки сили пролити якомога більше світла й краси, донести ту музику до тріумфу, який годі й уявляти… Здавалось, ще мить – і з того всього постане зовсім інша, невидана реальність.

Зненацька прямо наді мною вгорі з білих перлистих квіток-хмаринок утворилося коло, широкий у кілька рядів вінок із синявою всередині, а поруч із тонкої напівпрозорої хмарки з'явився янгол з крилами, що поволі ставав більше схожим на птаха з великими уважними очима, і знову – видівся янголом.

Якоїсь миті здалося, що в тому кольоро-світлі все перебуває водномить і на землі, й серед хмар у небі… Ллється світло з глибіні, із хмар – що як білі лілеї небесні… І те світло в своїй дивності було як фаворське…

Про що промовляли видива небосині, знаки неба? І як вони ще надалі відкриються?.. Люди часто запізнюються з усвідомленням вишньої мови.

Вона не однозначна, вільна, багатовимірна, неповторна. Вона сама творчість прекрасного. А творчість, як і оновлення людини, як і воля України – таємнича, звернена в далину. В небі духу зріє зерно живих смислів дії і спрага тих, хто хоче знайти себе у праці для розквіту народу й країни. Вісників прийдешнього оновлення, чий високий політ духу і думки, що його нині найбільше потребує Україна, виразно відчутний в атмосфері часу.

Щоправда, як водиться, посланцям прийдешнього завжди буває найважче. Але оновлення гряде. Ті процеси не спинити й не обминути. Бодай тому, що духовне перетворення – преображення особистости, як підказує нам, не ймущим віри, хто гадає, ніби те все його не стосується, – щось із височіні, невтомно янгольське, напевне й виявиться отим парадоксальним «вушком голки», в яке «легше верблюдові пройти...» – і однак має пройти людина, аби врятований стався світ і збулося Обіцяне.

Самотність. Світлина з інтернету

Маловірство людське не дає перерости убогість пожадливих устремлінь, аби розширилась свідомість до прозріння в собі безмірного скарбу обдарувань, – й відкрились радість «принесення дарів» і сила творчости, визволяючи дух і рятуючи зацьковану, вигнану правду.

Про нереалізовані можливості особистости, як і людства та його природних спільнот – народів, етносів…, винятково проникливо написав, вслухаючись в зоряний всесвіт, Антуан де Сент-Екзюпері в «Планеті людей» і інших творах.

Преподобний Іоан ДАМАСКИН

Точний виклад православної віри

ПРО ЗЕМЛЮ І ПРО ТЕ, ЩО З НЕЇ

Земля – одна з чотирьох стихій, суха, холодна, важка і нерухома, приведена Богом з небуття в буття в перший день; бо Писання говорить: «На початку створив Бог небо і землю» (Бут. 1:1). На чому земля утверджена і заснована, – ніхто з людей не в змозі пояснити. Так, одні говорять, що вона уверджується на повітрі; а треті говорять: «Повісив землю на нічому» (Іов. 26: 7). І в іншому місці богонадхненний Давид, ніби від імені Творця, говорить: «Я утверджу стовпи її» (Пс. 74:4), назвавши стовпами силу, що підтримує її. Слова «Він на морях заснував її» (Пс. 23:2) показують, що водна стихія з усіх боків оточує землю. Тому чи допустимо ми, що земля утверджена на собі самій або на повітрі, або на водах, або на нічому, не варто відступати від благочестивого образу думання, але сповідувати, що все разом керується і утримується силою Сотворителя. «На початку», як говорить Писання (Бут. 1:2), земля покривалася водами і була необлаштована або не приведена до ладу. Але за повелінням Божим утворилися водні вмістилища; тоді ж з'явилися гори, і земля, за повелінням Божим, отримала властиве їй облаштування, прикрасившись всякого роду травами і рослинами, в які Божественне повеління вклало силу зростати, живитися, утворювати насіння або народжувати собі подібних. Крім того, земля породила, за повелінням Творця, різні види тварин – плазунів, звірів. […]

Бог, «Який знає усе раніше буття його» (Дан. 13:42), передбачаючи, що людина самовільно порушить заповідь і стане тлінною, створив усе, як на небі, так і на землі, і у водах так, щоб воно служило для своєчасного вживання людиною.

До порушення заповіді все було підвладне людині, бо Бог поставив її начальником над всім, що на землі і у водах. […]

Після ж злочину, коли людина – «зрівнялася з тваринами і уподібнюється їм» (Пс. 48:13), коли вона надала безрозсудному пожаданню панувати над розумною душею і не слухалася заповіді Господньої, то підвладна тварина повстала проти поставленого Творцем начальника, і йому було визначено «у поті лиця» обробляти землю, з якої він взятий (Бут. 3:19). […]

Деякі стверджують, що земля кулеподібна, інші ж визнають конусоподібною. Але вона менша, навіть незрівнянно менша неба, будучи ніби деякою крапкою, що висить в центрі небесної сфери, «Земля перейде» (Мт. 5:18) і зміниться. І блаженний той, хто успадкує землю лагідних (Мт. 5:5), бо та земля, яка прийме святих, безсмертна. Тому хто достойно віддасть хвалу безмежній і незбагненній мудрості Творця або хто віддасть належну подяку Подателю таких великих благ?

Відомих нам областей землі, або сатрапій, в Европі є 34, на великому ж азіятському материку – 48, а так званих канонів – 12. […]

А древо пізнання добра і зла є розпізнавання багатообразного видовища, тобто пізнання власної природи. Це пізнання, з себе самого розкриваючи велич Творця, прекрасне для досконалих; і утверджених у божественному споглядання… Але воно не добре для тих, які ще недосвідчені і схильні до пожадливости. Оскільки вони не зміцнилися в добрі і ще недостатньо утвердились в прихильності до одного тільки прекрасного, то їх, звичайно, привертає до себе і розважає турбота про власне тіло. […]

Під деревом життя можна розуміти також те найвеличніше пізнання, яке ми черпаємо з розгляду всього чуттєвого, і той шлях, яким ми через це пізнання сходимо до Родоначальника, Творця і Причини всього існуючого. Це Бог і назвав «всяким древом», тобто повним і нероздільним, яке приносить одну тільки прив'язаність до добра. Дерево ж пізнання добра і зла можна розуміти у чуттєвому значенні, яке приносить задоволення від їжі, яка хоч і здається приємною, проте, по суті, є для того, хто споживає, причиною зла; бо Бог говорить: «Від усякого дерева в саду ти будеш їсти» (Бут. 2:16), висловлюючи цим, як я думаю, наступне: від усіх творінь піднімайся до Мене – Творця – і з усіх них збери один плід – Мене, істинне життя… і спілкування зі Мною вважай основою свого існування; бо таким чином ти будеш безсмертний. «А від дерева пізнання добра і зла не їж, бо в той день, коли ти з'їси від нього, смертю помреш» (Бут. 2:17); бо, згідно з природним порядком, чуттєва їжа – заповнення втраченого, і вона викидається геть і зітліває; і не можна залишатися нетлінним тому, хто годується чуттєвою їжею.

ПРО ЛЮДИНУ

Так створив Бог духовну сутність, тобто ангелів і всі небесні чини, бо ангели, без жодного сумніву, мають духовну і безтілесну природу. Втім, я говорю про безтілесну природу ангелів у порівнянні з грубою речовинністю матерії, бо, по суті, тільки Божество нематеріяльне і безтілесне. Крім того, Бог створив і чуттєву сутність, тобто небо, землю і те, що міститься між ними. І першу сутність Бог створив подібною до Себе, бо подібна до Бога розумна природа осягається тільки розумом. Другу ж сутність Бог створив в усіх відношеннях дуже далекою від Себе, оскільки вона цілком доступна відчуттю. Але належало, щоб відбулося також і змішання обох сутностей, яке свідчило б про вищу мудрість і щедрість щодо обох природ і, як говорить богопромовляючий Григорій, було б деяким зв'язком між видимою і невидимою природою, я говорю «належало», розуміючи тут волю Творця, бо вона — найдосконаліший устав і закон. І ніхто не скаже Творцю: навіщо Ти створив мене так?..

Таким чином, Бог з видимої і невидимої природи Своїми руками творить людину за Своїм образом і подобою. Із землі Він утворив тіло людини, душу ж розумну і мислячу дав їй Своїм вдиханням. Це ми і називаємо образом Божим, бо вираз «за образом» вказує на здатність розуму і свободи; тоді як вираз «за подобою» – означає уподібнення Богу в чесноті (добродійності), наскільки воно можливе для людини. Душа була створена разом з тілом, а не так, як пустомовствував Ориген, ніби спочатку була створена душа, а потім тіло.

Отже, Бог створив людину непорочною, правою, люблячою добро, свобідною від печалі і турбот, прикрашеною всякою чеснотою, багатою всіма благами, ніби деякий другий світ – малий у великому, – як нового ангела, що поклоняється Богу, – створив її змішаною з двох природ, споглядачем видимого творіння, проникаючою в тайни мисленного творіння, царюючою над тим, що на землі, і підпорядкованою вищій владі, земною і небесною, тимчасовою і безсмертною, видимою і умоосяжною, як середину між величчю і нікчемністю. Створив людину в один і той же час духом і плоттю: духом по благодаті, плоттю – для попередження гордости; духом – для того, щоб вона залишалася незмінною і прославляла Благодійника, плоттю – для того, щоб страждала і, страждаючи, пам'ятала про те, хто вона, і впадаючи в гордість, напоумлювалася. Створив її живою істотою, яка направляється тут, тобто в теперішньому житті, і яка переселяється в інше місце, тобто у вік майбутній. Створив її – що складає межу тайні – через властиве їй тяжіння до Бога, яка перетворюється на Бога через причастя до божественного осяяння, але не переходить у божественну сутність.

Він створив її за природою безгрішною і за волею свобідною. Я говорю «безгрішною» не тому, що вона не була сприйнятливою до гріха – бо тільки Божество не доступне гріху, – але тому, що можливість гріха полягала не в її природі, а швидше, в її свобідній волі. Це означає, що за сприяння божественної благодаті вона мала можливість перебувати і зростати в добрі, а також, через свою свободу, при попущенні Божому, залишити добро і опинитися в злі, бо те, що робиться з примусу, не є чеснота.

Душа – сутність жива, проста безтілесна; невидима, за своєю природою, тілесними очима; безсмертна, обдарована умом і розумом, яка не має певної фігури; вона діє за допомогою органічного тіла і дає йому життя, зростання, відчуття і силу народження. Розум належить душі не як що-небудь інше, відмінне від неї, але як чистіша частина її самої. Що око в тілі, те і розум у душі. Душа, далі, – істота свобідна, яка володіє здатністю хотіння і діяння; вона доступна зміні і саме зміні з боку волі, як це властиво тварній істоті. Все це душа отримала природно по благодаті Того, Хто Створив, за якою отримала і буття, і певну природу.

Церква Св. Покрови Богородиці в с. Плішівець на Полтавщині. Єдиний дев'ятибанний мурований храм, що зберігся до сьогодні

Уривки

Педагогічна сторінка

Олексій ПЕТРИК

Синьо-жовті журавлі

Синьо-жовті журавлі розбрелися по Землі,
Бо на рідній стороні були сотні літ німі.
Був в очах столітній біль, крила не злітали,
Тіні чорні по кутках діточок лякали.

Синьо-жовті журавлі Ангели Вкраїни,
Синьо-жовті журавлі Божої родини.

Синьо-жовті журавлі помирали на ріллі,
А на рідній стороні гріпись ворони чужі.
Чорний хліб та сіра сіль, за пісні – карали,
Синьо-жовтих журавлів за політ вбивали!
Та Безсмертні журавлі – як легкі хмарини,
Залишають дивний цвіт на рідній долині.
Дивний слід – пшеничний цвіт і світло в хатині,
Як в раю – пахучий хліб і щебет дитини.

Синьо-жовті журавлі Ангели Вкраїни,
Синьо-жовті журавлі Божої родини.

Ой злітайтесь журавлі, кружляйте, курличте,
Повертайтесь в рідний край і радість покличте!
Щоб дубами до небес і гордість, і вірність,
Прокидайтесь – з нами Бог,
відродилась гідність!!!
Тож летіте на Майдан, Ангели Вкраїни, –
Не віддайте на поталу жодної Людини!
Ой злітайтесь журавлі, кружляйте, курличте,
Захищайте Рідний край і Бога покличте!!!

Синьо-жовті журавлі Ангели Вкраїни,
Синьо-жовті журавлі Божої родини.

Колискова

Спи, моє дитятко, спи, моя крихітко.
Спи, моя ластівко, спи, моє сонечко.
Зірка на небі зійшла.

Місячне золотко лине в віконечко
Свічечка воском сплила.
Спи, моя ластівко, спи, моє сонечко.
Киця вже спати лягла.

Стихла вже гусочка, спить уже качечка,
Тихо дріма цуценя.
Спи, моя пташечко, спи, моя лялечко,
Спи аж до ясного дня.

Хай твої рученьки, хай твої ніженьки
Кріпнуть і гарно ростуть.
Хай кольорові казкові доріженьки
Зіллються в праведну путь.

Спи, моє дитятко, спи, моя крихітко.
Бога за тебе молю.
Спи, моя ластівко, спи, моє сонечко.
Я тебе ніжно люблю.

Боже наш ласкавий, Боже наш праведний,
Боже, дітей сохрани.
І невідпорно святою десницею
Горе від нас відведи.

Рідна пісня

Тут посміхалась ненька немовляті,
Коли воно хитаючись пішло.
Про перший крок його по білій чистій хаті
За мить коротку знало майже все село.

Колись у цих краях звучала колискова,
Кохання серед мальв буяло та цвіло.
В степу шарівся мак, звучала рідна мова,
І пісня линула далеко за село.

Як заспівала матінка вінчальну,
І впали перші зморшки на чоло,
Я пісню покохав протяжну, незвичайну,
Бо сто століть співало пісню ту село.

Як заспівала матінка прощальну,
У військо виклик вітром принесло.
Сорочку білу вишиту, охайну
Мені в дорогу дарувало все село.

Я сину нагадав забуту вже співанку,
Мені давно вже снігом чуба замело.
Мовчать йому не дам, хай стане спозаранку,
Розбудить піснею пусте тепер село.

Нехай сльозою чистою окропить
Той пил, яким дорогу діда занесло.
І пісня не помре, бо степ її підхопить,
І оживе, відродиться покинуте село.

Діти

Мій світ стає безмежним та широким
Завдячуючи дітям ясноокім.
Завдячуючи їх небесним душам,
Потік любови вже по руслу рушив.

Я став як тепла пухова хмарина,
Бо на долонях спить моя дитина.
Як той орел, що має дивні крила,
Я піднімаюсь в небо - діти ж сила!

Горніться ж всі до батька, як до дуба,
Там не дістануть вас ні холод, ні наруга.
Там під крилом синичка — ваша Ненька,
Що порається день і ніч гарненько.

Вона, як пташка, там звила гніздечко,
І діти мої чисті, мов яєчко.
Я Богу дякую, що дав високу ноту,
Що призвела до пісні та польоту.

І рано ще мені до зірочки летіти,
Бо в мене Діти...
Діти...
Діти!

Олексій Петрик народився 1949 року в Батумі (Аджарія). Батько родом з Івано-Франківщини, материн рід з села Ольшанка Кіровоградської области. 1953 року сім'я повернулась в Україну. Вищу освіту здобув у Одеському політехнічному інституті. Від батьків успадкував любов до рідного слова і пісні. Впродовж цілого свого життя не тільки пише вірші, але й пісні (слова і музику). Разом з тим він провадить активну громадську працю, очолює правління громадської організації «Джерела національної гідности», яка здійснює ініціятиви, спрямовані на розвиток культури, освіти, патріотичне виховання молоді.

«Мої прадіди – діди, батьки народилися в Україні, тяжко, але з великою любов'ю працювали на рідній землі, обробляючи і прикрашаючи її, оберігаючи й обороняючи її – пише він у передньому слові до збірки «Синьо-жовті журавлі».

Ця настановленість стала для поета і батьківським заповітом, і джерелом надхнення.

Книжка Віри Вовк «Три бразилійські легенди», Ріо-де-Жанейро, 2015

постала з вражень від подорожі Бразилією, де видатна письменниця опинилась в еміграції, як і багато тисяч українців, вивергнутих жорстокими історичними обставинами на чужину. Всі ці роки, пориваючись серцем в Україну, працюючи словом для неї, вона відкривала душею і той «далекий край, де також живе любов» і віра. Ці особливості національного характеру бачаться їй близькими до світосприймання українців. Трепетний подих незбагненно великої правди життя в леґендах Віри Вовк неначе розвиднює, розпрозорює всю обладу і темінь світу, являючи спасенну силу й красу добра в людині.

«То була неабияка цілomісячна самотня їзда автобусами, не другої, а якоїсь четвертої категорії вздовж і вшир тієї велетенської країни, в якій вмістилися б, крім Росії, всі країни Европи, – пише вона у короткому вступному слові до книжки, – їзда серед тубильців з різнорідним баґажем і товаром, таким як кури, качки, чорношкірі свинки, а також портативними радіоапаратами, з одночасними трьома-чотирма музичними передачами.

Я спілкувалася з населенням, споживала те саме, що й воно, слухала розповідей і переживала однакові з ним подорожні емоції.

Найбагатшими культурними штатами об'явилися мені Мінас Жерайс з історичними місцевостями Оуро Прето, Маріяна, Сабара, Конґоньяс до Кампо, Діяманнтіна й іншими, з прекрасними церквами й статуями великого майстра-каліки Алейжадіньйо, а потім штат Баґія, особливо його столиця Сальвадор зі своїм переважно негритянським населенням, звичаями, віруваннями й чарами.

Я забрала з собою коробку акварель і замальовувала прямо при дорозі, серед галасливих дітлахів, деякі враження. Вони є частиною моїх спогадів…»

Пропонуємо читачам одну з легенд, вміщених в книжці, яка дає багату поживу для роздумів про несіння свого хреста.

СМЕРТЬ НЕДОБРОЇ ЛЮДИНИ

Віра ВОВК

Був собі великий безбожник. Він ніколи не ставав навколішки. Перед квітчастими вівтарями він не чіпляв амулетів, не виставляв мальованих обітниць, за які добрий Ісус мав йому вигоїти хворе серце, – перед тими вівтарями, де чорні жінки в чорних спідницях щороку мили нерівну підлогу з простого дерева аж по кам'яні сходи, аж по огорожу з кутого заліза. Церкви, будовані з необробленого каменя, були йому німі. Їх населювали старі паламарчихи, що м'ямлили молитви на довжелезних стемнілих пацьорках і побожно доторкувалися до своїх звичних спорохнявілих святих: до Венедикта Квітів, до Антонія, до Елізбея та Іфігенії, що визирали з ніш, прикрашених трояндами, з бібули й пообвиваних ґірляндами колонок. Манило тільки жовте золото орнаментів, тільки довгі свічники з виливаними узорами! Він порушував спокій святих. Скорими й тихими кроками ходив він над ними, похованими під церковною підлогою. Одного разу здавалось йому, що Катерина Параґвасу захлипала. То була свята індіянка в церковці Богородиці Ласки – він наступив на її гробівець із срібною кадильницею в руках.

Над затокою розташувався торг. Там висіло смердяче м'ясо тварин, обліплене мухами, раки, нанизані на шворки, туди осли привозили в кошиках бородавкуваті плоди жаки, і продавці розкладали їх горбами за всіляким череп'яним посудом. Він ніс місткий кошик на голові, а його осел під оберемками трав тьопав аж на берег, туди, де купчилися пралі кольорових речей та рибалки на легеньких плотах. Тут сиділи й «аматори» його скарбів. Вони платили, щоправда, не багато, але зате пізніше продавано на ярмарку римовані баляди, в яких він був героєм серед босяків.

Одного разу він мусів утікати. Далеко, на південь, у гори, де часто лив дощ і де люди жили сумирні й добрі. Вулицями сновигали кози, нещільні мури будиночків світилися вижолобинами, де мостились трави й ластів'ячі гнізда, через дерев'яні підвіконня з бальконами перехилялися смагляві красуні, а індики походжали перед верствованими дверима Доброго Ісуса з Лісочків*.

На верховині лежав камінь. І ось йому здалося, що камінь той мусить скотитися на його грішну душу і мов цвяхом прибити її до землі тут, де люди жили на висотах, близько неба, де хрести з численними раменами хилилися геть від нього, коли він чимчикував через кладки над волоспадами.

Місто мало свої криниці. З них пили люди й тварини. Найхолодніша вода була в сакристії одного майстра-каліки, який різьбив статуї кусними граніту, бо не мав рук. Тієї свяченої води ковтнув одного разу злодій несвятими своїми устами – і вмер.

Коли він розплющив очі, то побачив, що той світ такий самий, як і цей. Такі самі церкви святого Франциска, Благовіщення, такі самі дзвони перед Святою Анною, дерев'яні ангели в соборі під органом, ультрамаринові двері, барнаві поволоки, криве золочене дерево на білених стінах, невеличкі проповідниці-бальончики, такі самі святі Цецилії, Христи у фіолеті, з золотими квітами й справжнім волоссям, обстриженим з черничих кіс.

Він подався запорошеною дорогою. Люди жили, як і раніше, тільки що ніхто його не бачив. Край дороги сиділа дитина. Вона плакала.

– Чого плачеш? Не плач.

Дитина була дуже змарніла на личку, очі трошки викочувалися.

– Ось мушу нести воду, а вже не можу.

– Ото твоє коромисло?

У дитиняти були вже понатирані плечі. Лиха людина відчула, що не може бути так таки зовсім лихою. Вона підняла відро й спитала:

– А де ти живеш?

– Отам.

Брудними рученятами дитина заходилася терти очі.

– Йди за мною, – мовив він і пішов наперед, сам не знавши куди. Вони довго місили порох дороги, а тоді вздріли синій будинок. Колись він мусів бути багатий, але тепер спадав круглим своїм балькоником просто в банановий сад. Він подумав, що в будинку нікого не було, але там сиділа старенька жінка, що відразу ж заметушилася.

– Хочете їсти? Може гарячої кави?

– Атож, для дитини... – мовив злодій і почав шукати грошей по кишенях. Але гроші залишилися в іншому світі.

– Нічого, нічого, – цокотіла старенька. – Бабуні Анні не треба грошей.

Дитина випила чашечку кави й закуняла за столом. Він хотів її лишити в старенької, але згадав про відра:

– Малого ще можуть побити...

Дорога вела попри кладовище, втоплене у квітах. Там гуділи бджоли, розливався запах меду. Одна могила була ще зовсім свіжа.

– Чия б то? – подумав він.

– Може, твоя? – сказала раптом дитина.

– Ні... – відрік він. – Неможливо. Я не можу лежати між квітами й бджолами.

Посередині головного майдану стояла стара в'язниця з добрячими ґратами на вікнах. В одному вікні виднілася молодиця в червоній сукенці. Вона була, немов полонений звір із сумними очима. Навпроти били дзвони.

– Отож і є напевно пекло, – подумав він. – Ось туди мушу піти.

Дитина пристала.

– Що тобі скоїлося?

– Скло влізло в ногу.

Сіли на траву перев'язати рану. Недобра людила заходилася шукати хустку. Хустки не було. Вона хотіла взяти дитину на руки, але не могла, бо заважали відра.

Тоді злодій відчув смуток. Хлопчик ішов шкутильгаючи, кров скропувала на глину. Тим то вони спинялися при Хресній Дорозі, і коли він побачив, що малий з зацікавленням дивився на кольорові фігури, він почав їх йому пояснювати. Він сам не знав, чи говорить правду, а чи ні, але хотів розважити дитину бодай казкою.

Просто перед ними молилися прочани, і їхні коні, прип'яті до кілків посеред чималої півкруглої господи, били копитами об полоскані частими дощами камені й іржали проти заходу сонця.

– Ще трошечки й западе ніч, – думала грішна людина. Дитина трималась його руки, збільшувала тягар відер, але коли він подумав, що незабаром вона його полишить і довкола буде ніч, йому зробилось моторошно.

– Далеко ще?

– Ні, ще трошечки.

І тоді відійде від нього хтось, хто йшов з ним від ранку до вечора. Але він знав, що не плакатиме, бож сам для себе аж нічого не важив.

На холмі забіліла церковця Матері Божої з «О»**, двері її були ультрамаринові, а білі стіни облямовано червоно-брунатно.

– Ага, він певно тут за ключника, – подумав грішник. Він вилляв воду у велику кам'яну мушлю, поставив коромисло в кут і випростав хребет.

Церковця мерехтіла золотом, синню, червоними лакованими окрасами.

Зненацька дитина заходилася дрібненько сміятися, наче б хтось розсипував кульки пацьорок.

Коли він озирнувся, дитина сиділа вже на руках Матері Божої з «О», вдягнена в золочену сорочину, і в її руках перекочувалося яблуко.

– Що ти робиш? – спитала грішна людина, але слідом за тим відчула великий жаль. Її почали душити сльози.

– Ага, оттепер Він мені скаже, що я грабував Його церкви, що був я лихий і чорний, що молився до Ешу, Оґуна та Оріша***, приносив їм жертви з чорних курей, обкурював хижку хтозна яким зіллям і впивався горілкою з цукрової трощі. Бо Він усе знає про заборонені забобони, знає про пісні до місяця-молодика й до морської зірки.

Коли він був уже при дверях, хтось обійняв його за шию й мовив:

– Лишися. Ми йшли вкупі не через день, а через наддення. А ти ж ніс Мій Хрест.

** Назва церкви.*
*** Назва нагадує передріздвяні антифони Латинської Церкви, що починаються закликом: «O radix Jesse», «O Sapientia», «O Clavis David» і інші.*
**** Африканські чорти. Примітивні люди в Бразилії вірять, що чортів треба піддобрювати гостинцями.*

Атріюм церкви Третього Чину, Сальвадор

Церква Богородиці Ласки, Сальвадор. Малюнки авторки

Нова свідомість

УКРАЇНСЬКИЙ РІК 2015
Перше півріччя

Звичайна статистика, скупі дані: ім'я, прізвище, заняття і... розстріл. Їх знищували за любов до рідної землі, до своєї хати, до своїх батьків, до своїх дітей, до своєї мови. Їх життя – це життя українського народу, це історія України. Читаючи, думай і своє життя вписуй в життя й історію свого народу – любов'ю, талантом, працьовитістю, подвигом, мужністю, героїзмом. Спробуй. Може й зможеш, як змогли вони – і стали честю, славою, гордістю України. України, яка завдяки їм стала носієм свободи, справедливости, гідности, праведности і братерства серед всіх народів на Землі.

Календар «Український рік 2015. Перше півріччя», що його видала парафія храму Святої Покрови під опікою отця Василя Пишного, має іще одну назву: **«Рік боротьби за свободу і незалежність України».** І цим він, як і належить календареві, окреслює те місце у часопросторі віків і тисячоліть, куди ми дійшли тепер, і виглядаємо, що видніє попереду – в історичній перспективі.

Взагалі, календарі – це така предивна, магічна річ, яка повертає нас ніби до першопочатку часів і світу, і знову ми маємо всьому давати наймення, пізнавати себе і світ, міряти час і простір, і пройдений шлях, опинившись на межі, яка є кінцем і початком всього, а те, що ми беремо за найвищу міру нашого часу і простору, стає рушійною силою національної історії.

Як відомо, за рівнем якости календарів, за розвиненою традицією цього жанру можна визначити рівень культури народу і стан національно-суспільної самосвідомости. Українська традиція календарів давня і напрочуд розмаїта. Календарі в Україні були і є безпомильним камертоном стану духу й культури.

Рубанівський Календар особливо привертає увагу унікальною природністю й глибиною поєднання духовного, етичного й естетичного начал у баченні як давньої традиції української історії і культури, так і сучасної картини світу. Тим паче, що з'явився він (як і попередні випуски календарів, виданих громадою) з настійливої потреби життя, зі спраги правдивого знання. Календар вражає змістовною й подієвою насиченістю, населеністю постатями особистостей героїчного і творчого чину. То є розгорнутий високий часопростір України, народу, дух якого спрямований до істини. В цій книжечці пульсує жива віра, трепетночутлива думка, подих небесної волі.

Пропонуємо читачеві дещо з вміщеного в календарі.

Уривки

Унікальні факти про Україну

До майже повного руйнування у 1240 році монголо-татарами Київ був одним із найбільших міст Европи, в п'ятдесят разів більшим за Лондон, в десять – за Париж. Досяг свого розквіту за Ярослава Мудрого (1010-1054 н.е.), який поріднився з королівськими родинами Франції, Норвегії, Румунії та Польщі. Його населення складало близько 50 000 жителів. Щоб знову досягти таких демографічних показників, знадобилося близько 600 років. Цілком можливо, якби не тодішнє руйнування, Київ міг бути фактично найрозвинутішим та найбільшим містом Европи довгі роки.

Цікаві історії і особистості

Пабло Пікассо був у захопленні від робіт української художниці Катерини Білокур (1900-1961). Коли в 1954 р. він побачив її роботи на виставці, то сказав, що вони геніяльні і порівняв Катерину Білокур з відомою всьому світові художницею Серафін Луіс.

Під час англо-бурської війни (Південна Африка) в 1899-1902 рр. командир одного з загонів бурів, українець Юрій Будяк, врятував від розстрілу одного молодого англійського журналіста. Згодом останній допоміг Будяку вступити до Оксфордського університету. В 1917 р. Юрій працював в уряді Української Народної Республіки. 1943 р. Юрій Будяк помер в совєтському концтаборі. Англійського журналіста звали Вінстон Черчилль.

МУЗИКА ДУШІ

Українські народні пісні спонукали багатьох композиторів до написання світових музичних шедеврів.

В основі композиції Summertime – арії, яку написав Джордж Гершвін у 1935 р. для опери «Поргі та Бесс», однієї з найвідоміших пісень у світі – лежить українська колискова «Ой, ходить сон коло вікон». Цю композицію Гершвін почув у Нью-Йорку у виконанні Українського Національного Хору під керівництвом Олександра Кошиця. Почув – і написав одне з найгеніяльніших і найвідоміших джазових творінь. З моменту написання композиції її виконали безліч виконавців, але найвідомішим лишається Summertime у виконанні Луї Армстронґа, Елли Фіцджеральд, а також Чарлі Паркера.

Наша сила в вірі, а сила віри – в доброті.

Василь СИМОНЕНКО

Україно! Ти для мене диво!

Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю —
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Обійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

160 років від дня народження Дмитра Яворницького

Могутнє дерево явір – один із найдавніших символів України. Глибоко входить він у ґрунт своїм корінням, міцний і стрункий його стовбур, високо у небо пірнає він своїми гіллями-вітами і маківкою.

Тож, напевно, незвичайною треба бути людиною, щоб народ прозвав тебе явором. Саме з родини козаків – Яворів походить Дмитро Іванович, до прізвища якого було додано шляхетний додаток, щоб він став – Яворницьким.

Немає сумніву, що коли б в Україні зберігся козацький устрій, то був би Дмитро Іванович Явір або гетьманом України, або, принаймні – генеральним писарем. Але хтозна, може, це якраз біль руїни і занепаду розбудили в ньому Великого Козака, Великого Українця, Великого Літописця Січі, нового Нестора української історії.

Читаючи його праці, його дослідження, розумієш, що козаки продовжували і відроджували з давніх-давен існуючу державу, котра в різні часи по-різному називалась, але в якій завжди був той самий дух – волелюбства, братерства, відкритости.

Зустріч

(або роздуми в Рубанівському церковному садку біля білої хатки)

Борис КУТОВИЙ

Я не знаю, чи наснилось, чи примарилось:
Пагорб у безкраї ланів до Бога молиться,
З пагорба того я в Небо впав безоднеє,
Білим Птахом – із Минулого в Майбутнеє...

Неквапно плинула перша, Чиста Седмиця святого Великого Посту. Четвер видався світлим і теплим, по-справжньому весняним. Я порався в глибині зарослого церковного саду, згрібаючи в кучі торішнє листя і пучки жовтої, висохлої трави: «Чоловік, яко трава дні його, яко цвіт сельний тако відцвіте». До вечірньої служби залишалося ще досить багато часу, і поспішати, Слава Богу, було нікуди.

Ось тут-то все і сталося.

Я здалеку впізнав її. Впізнав, незважаючи на те, що Вона незграбно лежала на боці, прихована від сторонніх очей переплетеними гілками не відомого мені колючого куща. Посланниця з іншого світу, таємнича Вісниця... Наприкінці третього тисячоліття до Різдва Христового, обрану особливим способом і особливим способом підготовлену до подорожі, її було відправлено у наш бурхливий час. Зустріч відбулася з точністю до дня і хвилини. Кам'яна гостя з кам'яного віку. Антропоморфна стела епохи неоліту.

Знявши рукавиці й запхавши їх у кишеню старої «спецназівської» куртки, я обережно присів поруч на трухляву колоду, яка колись була деревом, що тягнулося до неба і сонця. Затамувавши подих, торкнувся долонею шорсткої, ледь нагрітої сонячними променями гранітної поверхні. Нахилив голову і заплющив очі.

Колись давно, майже у кам'яному віці, я безтурботно тинявся спустілими (з приводу літніх канікул), коридорами Державного університету. І сам не зчувся, як опинився в незамкнутому, за неясним збігом обставин, кабінеті археології, почавши роздивлятися виставлені за тонким склом знахідки, здобуті при розкопках степових курганів. Так відбулася моя перша Зустріч. Я ніколи не зміг забути її, і ніколи не зміг її повторити.

...Це була майстерно вирізана з дерева фігурка доброго коня зі смішною такою гривою. Трохи криво відбитий на друкарській машинці напис стверджував, що вік іграшки, знайденої на літній практиці студентами «істфаку», губиться десь у млі тридцятого століття до нашої ери. Фігурка чудово збереглася, здавалося, вона щойно тільки була в теплих, дитячих руках. Завмерши та чомусь зніяковівши, я стояв у абсолютно порожній авдиторії, перед засклеиним стендом із старожитностями, і... очі мої наповнювалися сльозами. Солодкими та зовсім незрозумілими. Витирати їх чомусь не хотілося, і найхоробріша сльозинка, вирушивши у не довгу подорож по щоці, впала на підлогу. П'ять тисяч років, що важко нависали наді мною, немов цегляна стіна шумерського зикурату, безслідно зникли. Я бачив світловолосого хлопчика, який грався дерев'яним коником в тіні розлогого дерева, відчував терпкий, п'янкий запах літнього Степу. Чув пирхання коней, прив'язаних десь неподалік, неголосно-плавну розмову чоловіка і жінки, чийсь приглушений сміх...

Несподівано, звідкись із пам'яті виник чіткий і ясний, до болю у скронях, Спогад. Дуже схожий на усвідомлення. Але це був таки Спогад. Про те що люди не зникають у темряві століть, не кануть у Небуття. Що Смерть не має перемоги над Життям, не владна розірвати тонку срібну ниточку, що з'єднує Небо і Землю. Що ми не вмираємо, і шлях наш – Вічність. Дивно! Виявляється, я завжди це знав, але з якоїсь причини забув.

Чому я знову згадав про все це, на заході Четвертого Дня, сидячи біля зануреної в летарґічний сон кам'яної Мандрівниці? Може тому, що звершувалось щось Таємне і вгадувалось Непізнане, там, за мерехтливим примарним світлом Брами? А може, через те, що десь-то-недесь, від когось, почув, ніби живуть в цих таємничих каменях душі стародавніх героїв, що сховалися від Смерти? Почув і повірив?..

Життєстверджуюче торгання стрибаючого на вибоїнах ручного візка повернуло мене до реальности. У ранню весну, в маленький церковний садок, до дбайливо побілованої хатки. Через мить із-за дерев виринула картата ковбойка рибалки – Дмитра, який здійснював свою вечірню подорож до овочесховища. Я радісно помахав йому рукою. Через хвилину-другу ми вже піднімали край вищербленої вітрами і часом стародавньої брили над поживкою травою.

...Вивергнута невідомими руками з лона Матері-скелі, освячена протяжними співами та встановлена на святиню-курган, Вона була забута і зневажена. Тепер, у суворому сакральному Мовчанні знову стояла Посланниця на землі. Як і тисячі років тому. Стояла міцно і впевнено, в подарованій призахідним сонцем визолоченій багряниці. Немов скам'янілий язик поховального полум'я. Немов застигла в камені сльоза сивого Дніпра.

Про що мовчала Вона в ці хвилини? Хто знає...

Можна запитати у молодого Місяця, що пливе річкою-Ніччю в срібному човні, або у самотньої Зірки, що останньою покидає небосхил перед Світанком.

У незапам'ятні часи, прощаючись із священним Дніпровським степом, своєю Прабатьківщиною, загадкові племена аріїв залишили за собою сотні і сотні відпливаючих у Вічність кораблів-курганів. Таємничих рукотворних вершин, увінчаних величними монолітами. Так і не досліджена до кінця Спадщина великого народу – засновника леґендарних цивілізацій в долинах річок Інду, Тигру і Євфрату. Спадщина, що їй рівної за значимістю не знає Історія.

Чи не про Безсмертя душі, нескінченну Круговерть Життя і безперервний зв'язок поколінь мають розповісти кам'яні стели, спрямовані в безодню неба? Розповісти нам, безнадійно застряглим в мережах глобального інтернету, отупілим від штучної їжі та канцерогенів, – аби повернути втрачене відчуття Реальности. Тим, хто не визнає першопричинного зв'язку між Вчинком та Наслідком і не бажає пам'ятати свого минулого...

Вже настав грізний час і, мабуть, безповоротний, якщо ми не схаменемося...

Борис МОЗОЛЕВСЬКИЙ

* * *

Розляглися степи
на всі сторони,
Відкричали в степу
чорні ворони,
Подніпровські сади
стали білими,
І летять журавлі
над могилами.

Де шукати мені
долі кращої,
Крім землі, де лежать
мої пращури?
Земле Рідна моя,
Краю Зоряний,
Твої щедрі поля
серцем зорані!

Казка про дорогу на сьоме небо

Праворуч широкої дороги перед мандрівниками високо здіймалась світла брама, прикрашена кованими решітками. Відкривалась сама перед тими, хто повинен пройти. Далі пустинна площа, де немає ліхтарів. Вгорі темно-синє небо. Тільки заклично зблискує сріблиста дорога.

Попереду той, хто може найкраще освітлювати шлях собі та іншим, що мовчки крокують за ним. Прибульців зустрічає золотий дощ, що падає не краплями, а цілими струминками.

Для тих, хто пройшов крізь стіну дощу, є вибір – зупинитися, чи йти вперед. Як іти й куди? Кожен оцінює свої можливості...

Дзвінку Тишу сколихнуло німе запитання:

– Де тут дорога на сьоме небо?

І відповіла Тиша:

– Є вузька стежка – крута і терниста. Щоб здолати її, треба заслужити... Однак світло вершин заохочує всіх і додає сил. Йти варто, адже попереду Вічність...

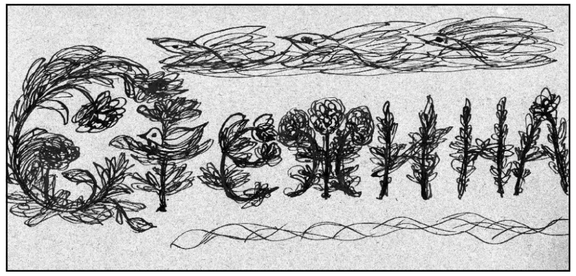

Юрій ШКРУМЕЛЯК

Молитва за рідну мову

Боже, Отче милостивий,
Ти нам дав ту мову красну,
Поміж мовами найкращу,
Нашу рідну, нашу власну.

Тою мовою співала
Нам, маленьким, наша мати,
Тою мовою навчала
Тебе, Боже, прославляти.

Тою мовою ми можем
Величатись перед світом,
Бо між мовами ця мова –
Мов троянда поміж цвітом.

Поможи, Небес Владико,
Хай буде по Твоїй волі,
Щоб та мова гомоніла
Вільно: в хаті, церкві, в школі.

Дай діждати пошанівку
Рідного святого слова,
Щоб цвіла на славу Божу
Наша українська мова!

Тетяна МАЙДАНОВИЧ

Охоронниця слова

Землю навкруг дитячого майданчика перекопали і засіяли насінням нової трави. Поки-то вона зійде, густенько вкриє чорний ґрунт між деревами! Ще з місяць по ній не побігаєш, не покотишся з розгону, ловлячи м'яч... Зараз дітям, що сходяться сюди гратися із навколишніх вулиць, у цьому сквері тіснувато.

Найшвидше за всіх хлопчиків бігає Вітя. От скочив по скопаному ґрунту – і вже він на іншій доріжці. Ледве догнав його високий білявий Сергійко. Ухопив за синю сорочечку, струснув добре:

– Ах ти безсовісний! Ми цілим класом півдня трудилися, а ти затоптуєш!

– Ой, пусти, ой, не буду! Ну, Сірий, я більше не буду! – регоче собі Вітя. Він Сергія не боїться, бо знає, який це добродушний хлопець. Бачить Сергій, що цьому шибенику в одне вухо влітає, а в друге відразу й вилітає. Ну як же його зупинити...

– А ти поклянися, що більше не будеш!

– Ну, кляну́ся... – мружиться і посміхається Вітько. Але Сергій все ще дивиться недовірливо.

– Ні, ти поклянися чимось дорогим.

– А-а... Ну, гаразд. Кляну́ся серцем своєї матері! – гукнув нарешті Вітя, і Сергійко його відпустив.

Та десь хвилин через п'ять побачив хлопець, як ота сама синя сорочечка знов майнула між деревами, де чорніла земля.

– Вітько, ану вернися! Ти ж обіцяв! Ти ж поклявся!!!

– Ой, а я й забув... – злякано зупинився хлопчик, так і не добігши до краю. – Я й справді забув!

Озирнувся Вітя, а ніхто його не ловить, ніхто не підходить. Перешіптуються діти між собою, а чорнява Нелька ще й кинула йому ущипливо:

– Ех ти, що ж тепер буде з твоєю мамою?

Вітя постояв-постояв та й побрів додому.

Довго він не міг заснути. Крізь прочинене вікно влітав прохолодний вітерець. І раптом зсунуті штори затріпотіли, розлетілися, і з балкона зайшла в кімнату дівчина в голубому платті й зоряному віночку.

Вона сказала суворо:

– Не думай, що я звичайна людина. Я – Охоронниця Слова. Я жива зірка, дочка Всесвітнього Сонця.

– Як це – жива зірка? – підхопився хлопчик із постелі і простягнув до неї руку. – Ти ж зовсім не гаряча.Твоє волосся так ніжно світиться.

– Я дочка найбільшого Невидимого Живого Сонця, що утримує, пронизує і обігріває Всесвіт, який Воно і створило своєю енерґією. Земне видиме сонце, інші сонця-зірочки – це все частинки його видимого творіння. А я зіткана із світла невидимих енерґій, в мені нема вогню, який згорає, – відповіла дівчина-зоря і наблизилась до Віті.

Вітя від здивування занімів. А неждана гостя ще мовила:

– Наше найбільше Всюдисуще Сонце послало мене на Землю ще кілька тисяч років тому. Тут, на Землі, є мої маленькі сестри і брати. Ти знаєш, що слова, які промовляють люди, теж діти невидимого Всесвітнього Сонця? Це сонячне насіння, з якого ростуть вогняні квіти думок. В них є жива невидима енерґія – сила життя, якою вони щедро діляться. Але люди стали їх зневажати, кидати навмання. Зловмисники, що холодні душею і розумом, стали собі творити холодні, бридкі слова, – змінюючи справжні, сонячні. Так з'явилися слова-каліки, слова-потвори. Ти їх чув, так? Тому Батько-Сонце послав мене, Охоронницю Слова, захищати моїх сонячних братів. Справжні, живі слова не повинні пропадати марно або палити когось без потреби. І ще – слова повинні справджуватись, це закон життя на Землі. Сьогодні я записала невидимим променем на мій Сонячний Круг Пам'яті ту клятву, яку ти дав і не стримав. Ось послухай ще раз, ти ж так сказав?

І вона витягла з торбинки, що висіла на поясі, золотистий, круглий, як сонце, диск: наче книжку із мільйонами дуже тоненьких блискучих сторінок. А до якої сторінки торкалася вказівним пальцем, та починала звучати.

Дівчина глянула на принишклого хлопця, що схвильовано слухав свій власний голос, записаний на диску, і зітхнула:

– Як часто словами розкидаються навіть дорослі, як легковажно дають обіцянки! Я всі їх записую, всі вони долітають до мене. І кожній справі призначаю свій час. Твоя справдиться... через рік. І серце твоєї матері зупиниться.

– Але я не хочу, щоб оті мої слова збулися! Пробач мені. Зітри їх. Кляну́ся, що більше... – а далі Вітя не доказав. Хто ж тепер йому віритиме?!

– Я повірю тільки тоді, коли візьму тебе за руку. По тому, як б'ється твоє серце, я відчую, чи щиро зі мною говориш, чи справді вболіваєш за свою маму. Чи ти змінився. Тоді допоможу тобі надалі твердо дотримуватися слова. Ой, не простягай зараз до мене рук! Як доторкнешся, то спопелієш. Згориш, як сухий листок. Не забувай, що я – жива зірка. Я – вогонь, хоч і живий, лагідний. Мене вперше може безпечно торкнутися лише той, хто сидітиме на Білому коні.

– А де ж мені його взяти? Зараз легше знайти білу машину, аніж білого коня. Мій дядько Петро має білі «Жигулі». Може, я на них до тебе приїду?

– От дурненький! Білий кінь – це прадавній друг людей. Мандрівник і захисник. Він допоміг їм вижити у тяжкі часи. Він любить купатися в білих туманах, що стеляться при самій землі: в них із зорі народився – у них і ховається. Захистить тебе від мого вогню тільки Білий кінь, – терпляче пояснювала Охоронниця Слова. – А знайти його можна в будь-якому полі. Опівночі, коли буває повний місяць, дівчина Місяцівна пасе двох коней. Вийди на високий пагорб і поклич їх:

– Тихий і проворний, Білий та Чорний, Прилітайте, коні, – їжте хліб на долоні!

Бач, до всякої справи треба знати приказку. От тільки з'явиться Місяцівна на срібному коні, ліворуч від неї бігтиме Чорний – орач і перевізник, а праворуч – Білий, мандрівник і зоряний воїн. Попросиш того Білого коня на одну ніч. Сядеш на нього... Я почую, як він заірже, і з'явлюся. Тоді ми з тобою поговоримо зблизька, сердечно – можливо, і зітру твою небезпечну клятву із Сонячного Круга Пам'яті.

– А скажи, як саме ти... покарала б мене?

– У мене є медальйон-годинник із маленьким алмазним дзеркальцем. Я відкриваю це дзеркальце-кришечку у визначений час і посилаю із нього зібране в пучок проміння до тих людей, чиї у мене є записані обіцянки, запевнення. Якщо вони до певного часу не стерті... Це проміння підхоплює клятви і виконує їх. Так здійснилися би твої слова, і ти себе сам покарав би, а не я! Ось твоя мама справді б важко захворіла – від пекучого проміння твоїх слів.

II

Почалося літо. Каже Вітя своїм батькам, що зовсім не хоче їхати до моря, як мріяв узимку. А краще поїхати до тьоті, яка живе в селі біля Умані. Там такі гарні поля і пагорби!

– Я теж так гадаю, – підтримала його мама. – Влітку біля моря надто велика спека, а мені останнім часом чомусь важко дихати, серце болить. Перегріюсь на сонці – і стане геть погано. Краще в село...

І от вони приїхали в гості. Хлопчик так турбується про маму, все питає, як її здоров'я.

– Ти більше відпочивай, а я сам і в магазин ходитиму, і тьоті допоможу. Тільки говори мені, що зробити.

Дочекався Вітя, коли увечері місяць буде уповні, і пішов сам крайньою вуличкою в поле. Зупинився на пагорбі. Довкруг жита і ячмені шелестять, темний вітер ворушиться. Гукнув хлопчик на весь голос:

– Тихий і проворний, Білий та Чорний, Прилітайте, коні, – їжте хліб на долоні!

От бачить – мчать до нього над житами двоє коней, легенько від стебел відштовхуються. Дівчина Місяцівна, що пасе їх по степах, довгу русяву косу розпустила, коням повіддя попус-тила – на волю відпустила.

Нагнулися коні до хлопчикових долонь, торкнулися їх – один теплими, а другий – холодними губами. Копитами вдарили, заіржали! Тоді як рвонулися вбік – і нумо тікати! Місяцівна свого срібного коня повертає, до Віті гукає:

– Ти що ж, обманув їх? Не приніс їм хліба?!

– Якого хліба? Мені Охоронниця веліла промовляння переказати – і все.

– Значить, ти так і не зрозумів, що не можна давати порожніх обіцянок!? Слово і діло твої повинні бути єдині. Наступного разу приходь нас кликати через місяць! І що скажеш – те і зроби! Якщо обіцяєш хліб – то й принеси хліб. Та обов'язково зміни свій голос, бо тим самим голосом нас не докличешся.

Святий Юрій Переможець. Народна українська ікона

Смикнула Місяцівна поводи свого срібногривого і подалася понад житами доганяти розгніваних диво-коней.

Коли Вітя вернувся додому, мама ще не спала, виглядала його.

– Як ти себе сьогодні почуваєш? Тобі не гірше? – спитав хлопчик, притулившись до її плеча.

– Ти знаєш, тут біля річки та ще біля лісу таке свіже повітря, – і мені стало набагато краще.

Вітя тоді обняв маму міцно-преміцно:

– Почекай ще місяць, тоді стане зовсім добре!

– Ой ні, нам скоро треба вертатися.

– Мамо, залиш мене самого в тьоті ще на місяць! Я сам за собою доглядатиму, пратиму свої шкарпетки й сорочку. І... мені дуже потрібно тут іще побути.

– Я вже й сама про це думала. А потім приїду і заберу тебе.

– Мамо, а скажи, як можна змінити свій голос? Від чого він змінюється?

– Та це як у кого... От я вже запримітила, що у мене голос міняється, коли співаю. Такий робиться гарний, м'який. Ось поговори зі своєю сестрою двоюрідною, – вона ж у народному хорі займається. Хай і тебе візьме. Навчишся правильно співати свою любиму «Ти ж мене підманула...». Що, вже цю не любиш? Добре, вибери іншу!

Так Вітя і зробив. Ходив кожен день за своєю сестрою Лесею слідком, щоб тільки не проґавити, коли вона йде у клуб на репетицію. А народні пісні такі розлогі, широкі – як поведеш їх, то голос аж під хмари здіймається. Та легким робиться, щасливим. А знаєте, яка пісня йому тепер найбільше подобалася? Ану, чи вгадаєте? Чи ви таку чули?

По той бік гора – по цей бік гора,
Поміж тими крутими горами
Сходила зоря.
Ой то ж не зоря – дівчина моя
З новесенькими та відерцями
По водицю йшла...

Минали дні. Знову місяць із тоненького півкола виріс круглим і повним, як добрячий сонях. Пізно ввечері Вітя вийшов у поле на пагорб і покликав дзвінким співучим голосом:

– Тихий і проворний, Білий та Чорний, Прилітайте, коні, – їжте хліб на долоні!

І примчала зі своїми конями Місяцівна із розмаяною русою косою. Тепер лежали у Віті на одній долоні – біла, а на другій – чорна скибки хліба. А з пазухи він потім дістав шматочок весільного короваю з шишечками і пригостив Місяцівну. Отоді й посадила вона хлопчика на Білого коня. Полетів на ньому Вітя над лісами-ланами. Заіржав голосно той кінь, і на його поклик з'явилася Охоронниця Слова у блакитному вбранні.

Взяла хлопчика за руку жива зірка-дівчина, вислухала знов із самого початку його прохання. Гарячі хвилі так і котилися від неї: Віті аж подих перехоплювало. Добре, думає, що я приїхав на чарівному коні, а то був би мені кінець – зостався б один попілець. А тоді вийняла дівчина-зоря із торбинки блискучий круг-диск і стерла з нього клятву, яку хлопчик дав своїм друзям і не стримав її.

– Тепер ми попрощаємося... – сказала Охоронниця Слова. – Можливо, й назавжди. А ти ж нашу правду не забував. Дивися, щоб удруге така біда не сталася. Бережи свої слова, як саме життя! Дорогий дар дав людям Невидимий Творець – Всюдисуще Сонце: одна Земля, одне сонце, одне небо, одне серце, одна мати. Той утратить їх навіки, хто не буде шанувати.

– Але... чому ти хоч і добра, але така сувора? Така вимоглива до кожного слова? – ледь наважився запитати хлопчик, похопившись, що дівчина-зоря вже віддаляється від нього.

– Поживеш, то й побачиш, мій друже, як багато справ у людському житті тримаються тільки на одному вірному і твердому слові! – долетіла до Віті остання мова Охоронниці Слова.

Зеновія ФІЛІПЧУК, м. Львів

МИ СТОЯЛИ, НЕМОВ ЗАЧАРОВАНІ...

Спомин про відвідини Митрополита Андрея Шептицького

Якось у щирій розмові у Львівському Палаці мистецтв мій колега, інженер-будівельник п. Орест Цар, пригадав:

– А знаєте, з Андреєм Шептицьким я зустрічався особисто, коли був ще маленьким хлопчиком... І це благословення митрополита супроводжує мене ціле життя. Завжди, навіть і не плануючи, прямую туди, куди треба. Дурниць я в житті, здається, не наробив, значить, якась сила мною керує.

Мене дуже зацікавило таке щире одкровення п. Ореста і я попросила його описати все, що він пам'ятає.

Довелось чекати довгенько. Та слова було дотримано і до написаного спомину долучено ще дві світлини.

– Народився я і прожив до 1947 року в селі Підберізці біля Львова.

Під час війни з Німеччиною, в селі для полегшення догляду за дітьми у час літніх робіт в полі, сестри-монахині облаштували дитячий садок. Сестри проживали і працювали в господарстві, отриманому в спадок від бездітних односільчан.

Одна із сестер-монахинь домовилася про відвідини митрополита Андрея Шептицького.

В неділю, у липні 1943 року і була організована поїздка до Львова, до митрополичих палат.

Погода стояла гарна, тепла, на небі – ні хмаринки. Їхали ми кільканадцятьма возами, на яких були розміщені плетені з лози великі кошики. Всередину покладено багато сіна і встановлені сидіння, для наших мам, а ми, малеча, розмістилися на сіні посередині воза.

До Львова їхали десь приблизно дві години. Близько полудня сонце добре пригріло і нам на возі було гаряче.

Пам'ятаю: праворуч ліс і ліворуч ліс, а дорога в'ється стрічкою (це було при виїзді з Винників).

Ми доїхали до джерела, яке є і по сьогодні біля дріжджового заводу. Там ми напилися водиці і поїхали далі.

Коли приїхали до Львова, наші батьки зупинили коней біля церкви Св. Юра, на цьому трикутничку, який є і сьогодні, і почали поратися біля них. А ми з мамами пішли на подвір'я церкви до митрополичих палат. Нас вишикували, і ми чекали, коли спустять ліфтом митрополита Андрея. Обслуговували спуск митрополита два монахи.

Митрополит Андрей Шептицький сидів у інвалідному візку, був одягнений в білу рясу і підперезаний чорним широким ременем. Ми, діти, і наші мами стояли, мов зачаровані, і дивилися на нього. Він нас усіх поблагословив, і ми приклякли. Стоячи на колінах, помолились разом з Андреєм. Після цього сестра-монахиня підвела мене і ще декількох дітей і батьків до митрополита, і він нас ще раз поблагословив. Цей момент відображений на світлині. А також ми всі разом сфотографувалися на пам'ять.

Дві світлини з цих чудесних відвідин збереглися до сьогоднішнього дня, попри ті обшуки, облави, які проводило НКВД у післявоєнні роки.

...Перечитавши розповідь пана Ореста, я подумала: який гарний був би фраґмент фільму про нашого митрополита.

МАЙДАН

Відлуння подій

о. др. Августин БАБ'ЯК

Вчення Андрея Шептицького і сучасна Україна

Без сумніву, для слов'янських народів, особливо для українців, завше визначальним фактором об'єднання навколо шляхетної ідеї була і є церква – гарант свободи та гідности. І це усвідомлювали апологети тоталітаризму, які намагалися маніпулювати через неї народом, використовуючи у власних цілях довіру та сентиментальність українців.

Нація, яка прозріла й усвідомила всю небезпеку цього підступного плану, дала йому об'єктивну оцінку своїми діями, чітко сказавши сама собі, що надалі так продовжуватися не може, що вона сама для свого збереження повинна реально працювати для створення єдиної Помісної Соборної Української Церкви, яка відстоюватиме переконливо духовні та національні інтереси українців. Боже провидіння дало в 20 столітті для церкви й народу вихователя та реформатора Митрополита Андрея Шептицького, який вплинув своїм повчанням на свідоме творення нації і її почуття. Церква, якою він керував майже півстоліття (1900-1944), ототожнювала себе з народом, який шукав крок за кроком утвердження своєї національности, права вільного висловлення думок й самовизначення приналежности до европейських народів як у внутрішніх, так і міжнародних відносинах.

Цей галицький архиєрей у своїх пастирських посланнях (а їх нараховується близько двохсот п'ятдесяти) і в повсякденній діяльності завжди торкався тематики різного рівня. Так для прикладу, у посланнях відстежуємо питання будови здорової, свідомої християнської родини, виховання молоді в духовному, інтелектуальному та патріотичному дусі, соціяльний захист найбільш зубожілого прошарку населення, а також проблеми інтелігенції – церковної та світської. І головною метою його праці було формування єдиного духу народу для утверд-ження нації як єдиної держави, центральною точкою єднання якої є Бог, здорова моральність та висока інтелектуальна позиція на світовій арені.

Вдумливо вчитуючись у послання великого архипастиря, відчуваємо, наскільки сильно він ототожнював себе зі своїм народом – бідним, обкраденим, одуреним та терплячим, але не безнадійним. Адже листи пастиря просочені любов'ю та християнською надією на те, що життя народу можна змінити на краще завдяки постійній праці та його об'єднанню навколо єдиної великої ідеї та мети. Єдність та піднесення нації Андрей Шептицький розумів як спільну працю всіх, без винятку, її верств для відродження національного духу (учитель у школі, лікар у лікарні, батько в родині, священик у громаді, політик у політиці). І тепер, дивлячись на сучасний стан нашого народу, поставимо собі запитання: чи не потребуємо ми і чи не полягає справа відродження нашої держави у зціленні всіх тих прошарків населення, чим так переймався Митрополит Андрей? Чи не є актуальним для нас наново відкрити для себе та переосмислити вчення архиєрея, щоб знайти той ключ, яким ми змогли б в єдності та спільній ревній праці відкрити двері до світлого та великого майбутнього, що по суті є в наших руках і є українським завданням, і ніхто, окрім нас, цього не зробить.

Вступаючи на митрополичий престол, він проголосив головний девіз свого служіння: «Любов приношу до мого стада і бажаю щирою працею і жертвенністю заслужити собі любов цілого народу».

Митрополит Шептицький не був байдужим до долі українців і в радянській Україні, особливо в роки Голодомору, коли мільйони гинули голодною смертю на такій багатій землі. Старався привернути увагу світової спільноти до цієї трагедії, підняв на ноги увесь цивілізований світ: звертався за допомогою до Ліги націй, Міжнародного Червоного Хреста у Відні та у своїх листах до папи Римського Пія XI, до українських організацій у діяспорі, створив у Львові волонтерський Комітет допомоги голодуючим в Україні.

Уривки
«Українське слово», Париж

З нами Бог!

3 нагоди річниці хрещення Київської Руси та 1000-річчя упокоєння Св. рівноапостольного князя київського Володимира Великого – творця середньовічної европейської держави 28 липня у Києві близько 15 тисяч людей з усіх куточків нашої країни взяли участь в урочистій хресній ході. Від Володимирського собору до пам'ятника Хрестителю на Володимирській гірці.

Напередодні тут відбувся ще один багатотисячний молебень. Українці молилися пліч-о-пліч біля восьми чудотворних ікон, які на честь свята привезли до української столиці.

«Віче»

Чому жоден із українських телеканалів не підготував до річниці смерти Св. Володимира Великого спеціяльні програми?

Ми могли б говорити про те, що Св. Володимир став прекрасним державотворцем. Об'єднання на всіх рівнях і обговорювання нашого спільного історичного досвіду – ось чого сьогодні потребує Україна. Судячи з ефірів, у сучасну парадигму телеспоживацтва, яке культивують канали, ця історія не вписується.

Анна СВЕНТАХ, «День»

ТИСЯЧОЛІТНЯ СПАДЩИНА... І МАЙБУТНЄ

Отець РОМАН,
Чернігівська єпархія УПЦ КП

Свого часу наші просвітителі, наші такі святі як Дмитро Ростовський, Софроній Іркутський та інші, просвіщали людей в російських містах. Всі вони народились в Україні, закінчили Київо-Могилянську Академію. В Московії тоді народ був не такий освічений, як у нас, і саме ці люди несли до них і знання, і слово Боже. У нас були і школи, і академії. Жінки, діти в Київській Русі, а згодом в Україні, вміли читати, писати і багато хто навіть знав нотну грамоту. Треба сказати, що в Московії ця наука приймалась важко. Саме тому я переконаний, що історична спадщина Володимира Великого є нашою, українською.

Людмила ФИЛИПОВИЧ,
завідувач відділу історії релігії та практичного релігієзнавства, доктор філософських наук, професор Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України

Це дуже велика подія, адже Київська Русь була введена в коло европейських, цивілізованих країн, які прийняли християнство вже у другій хвилі. Це відкрило перед Руссю великі перспективи – економічні, політичні, стосовно династичних шлюбів, налагодило культурні зв'язки, адже на той час нехристияни вважались варварами та дикунами. Володимир правильно оцінив геополітичну ситуацію та прийняв єдине правильне рішення. Але він прийняв не православ'я, а християнство в його східній варіяції… Це свято є спільним для всіх християн України.

Після цього наша держава почала свою ходу в загальноевропейській історії та поширила вплив не лише на території, які входили до складу «федерації» Київської Руси – Польщу, Литву, Молдову та Росію, в яку від'їхали перші єпископи та богослови після монгольської навали. Фактично, київська катедра була перенесена до російського міста Володимира. Але ходять чутки, які підтверджують певні дослідження та документи, що Володимир народився в українському Володимирі-Волинському.

І ми маємо пишатися, що князь Володимир – це наша людина, наш земляк, який мав «прописку» у Києві – ми точно знаємо, де були його палаци, Десятинна церква і т. ін. І те, що досі стоїть Софія Київська, яка була закладена саме ним – це також історичний факт. Тож, скільки б пам'ятників Володимиру не поставили в Росії, він є київським князем.

«День»

30 років тому 3 вересня 1985 року у карцері концлагеря в селі Кучино Чусовського району Пермської области загинув поет і правозахисник Василь Стус. Україна тоді не дочекалась його повернення. І не встиг він стати сподіваним і гідним від України Нобелівським лавреатом. Але Велике Повернення Поета в Україну – «до життя» – відбулося. Він тут, він серед нас. Його слово пропікає серце і росте у майбутність.

Василь СТУС

То – шлях правдивий Ти – його предтеча

* * *

Крізь сотні сумнівів я йду до тебе,
добро і правдо віку. Через сто
зневір. Моя душа, запрагла неба,
в буремнім леті держить путь на стовп
високого вогню, що осіянний

одним твоїм бажанням. Аж туди,
де не ступали ще людські сліди,
з щовба на щовб, аж поза смертні хлані
людських дерзань, за чорну порожнечу,
де вже нема ні щастя, ні біди
і врочить порив: не спиняйся, йди.

То – шлях правдивий. Ти – його предтеча.

* * *

О земле втрачена, явися
бодай у зболеному сні
і лазурово простелися,
пролийся мертвому мені!
І поверни у дні забуті,
росою згадок окропи,
віддай уселбагій покуті

і тихо вимов: лихо, спи!..
Сонця хлопочуться в озерах,
спадають гуси до води,
в далеких пожиттєвих ерах
мої розтанули сліди.
Де сині ниви, в сум пойняті,
де чорне вороння лісів?

Світання тіні пелехаті
над райдугою голосів,
ранкові нашепти молільниць,
де плескіт крил, і хлюпіт хвиль,
і солодавий запах винниць,
як гріх, як спогад і як біль?
Де дня розгойдані тарілі?

Мосяжний перегуд джмелів,
твої пшеничні руки білі
над безберегістю полів,
де коси чорні на світанні
і жаром спечені уста,
троянди пуп'янки духмяні
і ти – і грішна, і свята,

де та западиста долина,
той приярок і те кубло,
де тріпалася лебединя,
туге ламаючи крило? -
Де голубів вільготні лети
і бризки райдуги в крилі?
Минуле, озовися, де ти?

Забуті радощі, жалі.
О земле втрачена, явися
бодай у зболеному сні,
і лазурово простелися,
і душу порятуй мені.

* * *

Даждь нам, Боже, днесь! Не треба завтра –
даждь нам днесь, мій Боже! Даждь нам днесь!
Догоряють українські ватри,
догоряє український весь край.
Моя дорога догоряє,
спрагою жолобиться душа.
Як Господь нас оком поминає,
тоді, болю, грай без кунтуша!

III.1969

* * *

Ніч хай буде тьмяніша за темну.
День хай буде ще чорніший за ніч.
Хай проллється нам – твоє потаємне,
в сяйві ласки – найсвітліше з облич.

Хай пробуде в віках – десниця твоя простерта
багряна твоя тога і голубий хітон.
Треба славно, раз судилося вмерти –
перебути вік свій, а не покон.

Треба щедро – серцем одним, устами
ледь розпуклими – розпелюстити втіхи гін,
всевідради! Сонце бо йде – за нами.
Набирай же – свій смертельний розгін.

Треба щиро – день за днем перебути.
Треба ніжно – вилоскотати шал
серця! Треба виринути зі скрути,
як із рури – срібногорлий хорал.

Хай багаття вигорить геть на порох,
д'горі зійде весь голубиний дух –
спогадає і нерозумний ворог
спогадає і незбагненний друг.

Людмила ОГНЄВА

«Кобзар» у Фінляндії

Ще 2013 року ЮНЕСКО на своїй сесії в Парижі включило у календар пам'ятних дат 200-літній ювілей композитора Михайла Вербицького, автора мелодії Гімну України.

Ця мелодія й слова «душу й тіло ми положим за нашу свободу» особливо сьогодні нікого не залишають байдужим. З ними щодня вмирають українці в битві за Донбас.

З двохсотлітнім ювілеєм композитора збіглася 150 річниця першого публічного виконання національного Гімну. З цієї нагоди Посольство України у Фінляндській Республіці разом з Товариством Українців у Фінляндії оголосили конкурс на краще виконання Гімну України.

Захід відбувся у приміщенні Посольства України у Гельсінкі. Все йшло урочисто, за протоколом. Лунали пісні, молодь, діти читали Шевченкові вірші. Та ось на сцену вийшла Жінка, і, простягнувши до зали руки, з болем в голосі промовила:

Червонуваті зерна із калини
Кудись несе у дзьобі сивий птах.
Так землю, чорну землю України,
Розносять по усіх материках.
Везуть, несуть її в маленьких вузликах;
А там, де не співають солов'ї,
Із грудочки іде солов'їна музика,

Сльозами люди скроплюють її.
І навіть там, де не цвіте калина,
Де слово зневажається моє,
Всі знають – є на світі Україна,
Не грудка, а земля з народом є!

В залі – тиша. Тільки чути, як дехто стримує ридання.

Вірш Степана Пушика «Грудка України» читала пані Світлана Тіркконен, з молодих років закохана в Україну, її народ та його мову. Тому, як вона каже, отриманий в нагороду «Кобзар» – дуже коштовний приз для неї, фінки, що ніколи не вивчала українську мову, але з юности була закохана в прекрасні українські пісні. Саме через ці дивні пісні, українську мову, Шевченко назавжди увійшов до її серця і зайняв у ньому гідне місце.

«Довгий час «Кобзар» був моєю настільною книгою. Я люблю цю книгу, перечитувала її багато разів. Читала і російські переклади. Але завжди, читаючи переклад, у мене в голові звучав оригінал...» – згадує пані Світлана.

А ми дякуємо їй, що нагадала нам: ми – Народ.

ЗЛОЧИНЦІ РОЗБОМБИЛИ УКРАЇНСЬКИЙ ХРАМ НА ДОНЕЧЧИНІ

Внаслідок бомбардування з важкої техніки з боку бойовиків у селищі Тельманове був зруйнований Свято-Михайлівський храм. Також постраждав храм Святих апостолів Петра і Павла у селі Свободне. Зруйновано багато будинків, дитячий садок, школу.

Руйнується танками багаторічна праця духовенства та віруючих Донецької єпархії УПЦ Київського Патріярхату.

«Голос Православ'я»

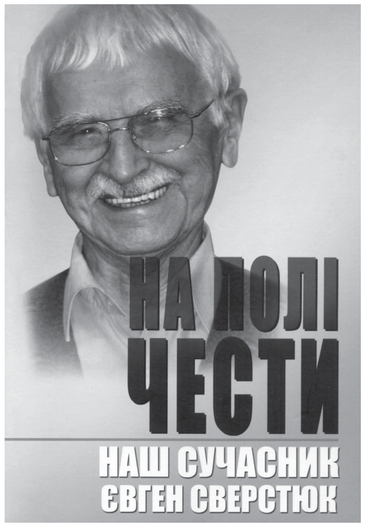

«Чи добре мені? Мені й не повинно бути добре. Мені й повинно бути найважче – це міра моєї душі. Вона потребує повної чаші. Тут є смисл…»

З листа Євгена Сверстюка до Оксани Мешко, квітень 1974

Василь СТУС

Так тільки Євген, лиш Євген так один розмовляє – струмок повесняний чи плаєм нагірня вода...

Мирослав МАРИНОВИЧ

У небесному літописові України є сторінки, які варті цілої книги. Такою є сторінка життя Євгена Сверстюка, що був одним із символів епохи шістдесятництва. Бути альфою та омеґою не кожному дано. Тут треба, услід за Христом, випити повну чашу страждань. У пана Євгена було відчуття повноти тієї чаші. Тому й розкрився йому її величний смисл…

Іван ДЗЮБА

Євген Сверстюк був Людиною гідности до всіх революцій, під час революцій і після них. Він був Людиною гідности й чести – у великому й малому, бо гідність і честь не мали для нього кількісних вимірів.

НА ПОЛІ ЧЕСТИ. Книга 2. Наш сучасник Євген Сверстюк. Упорядник В. Овсієнко.

ТОВ «Видавництво «Кліо», 2015

У Києві в Будинку вчителя 22 вересня відбулася презентація двох книжок, присвячених пам'яті Євгена Сверстюка, які побачили світ у видавництві «Кліо», об'єднані спільною назвою-девізом «На полі чести». В цьому ж видавництві щойно з'явилась збірка його поезій «Писане синім крилом»

Перша книга «Невже то я?» – спогади й роздуми Євгена Сверстюка – була представлена в попередньому числі газети. Друга книга «Наш сучасник Євген Сверстюк» – містить спогади різних людей про цю унікальну особистість, ім'я якої єднає сьогодні багатьох українців світлом високого ідеалу, що променить у творчості і в цілому чині його життя. Тим-то поява цих книг – ніби новий Майдан, на який скликає нас Євген Сверстюк на щиру, нелукаву й важливу розмову.

Василь ОВСІЄНКО, лавреат премії імені Василя Стуса

ЧОЛОВІК ПРАВЕДНИЙ

Книжка спогадів і прижиттєвих свідчень сучасників про Євгена Сверстюка виходить ще до року, як він полишив нас. Майже сотня осіб – обтяжених роками, досвідом і зовсім молодих – діляться враженнями від спілкування з цією видатною особистістю нашого часу. Провідний діяч шістдесятництва, в'язень сумління, літературознавець, філософ, редактор християнської газети «Наша віра», сумлінний громадянин і християнин постає перед нами у щирому віддзеркаленні багатьох душ, які відгукнулись на голос, що мав силу єднати.

По свіжому сліду ми зібрали свідчення кількох десятків людей, які спілкувалися з ним десятиліттями, а також молодих, хто знав його лиш епізодично, в останні роки його земного буття, але мав за щастя хвилини спілкування.

Але книжка була б неповна, якби ми не ввели в неї есеї вже покійних видатних сучасників – ровесників Сверстюка, таких як Іван Кошелівець, Михайлина Коцюбинська, Роман Корогодський, якби не дали уривок з інтерв'ю його щирого друга Петра Розумного, не долучили яскравих свідчень про 60-і роки з книжок Ірини Жиленко, Василя Лісового, Світлани Кириченко, не додали високих оцінок ієрархів УАПЦ і УГКЦ.

Публікуємо також спогади іноземців, зокрема, вірменина Разміка Маркосяна, які свідчать, що ця Особистість робить честь нашій нації, бо тримає нас на рівні цивілізованих европейських народів.

Втішно, що швидко відгукнулися на наш клич молоді люди, особливо ж лавреати премії імені Василя Стуса, яку ще 1989 року заснувала з ініціятиви Є. Сверстюка Українська Асоціяція незалежної творчої інтелігенції (УАНТІ), і з тих пір вона не втратила своєї ваги. Це співачка й авторка пісень на його слова Олена Голуб, бард Ігор Жук, знаменита Ніна Матвієнко, актор Кирило Булкін, талановита ведуча численних Сверстюкових вечорів у Будинку вчителя Леся Матвійчук…

Головне, що свідчать усі сучасники: «Це була світла Особистість». Він залишався поза політичним барабанним гамором – самодостатній, завжди внутрішньо спокійний, по-філософськи зосереджений.

Неоціненними є свідчення найближчих родичів: сестри в других Надії Присяжної, дружини Валерії Андрієвської, онуки Анни Нойфельд, чи хоч би це – дочки Віри, з останніх днів, коли він залишив нам цей заповіт справжнього християнина: «Медицина тут у мене закінчилась. І це добре. Медицина має закінчуватись, щоб після неї могла початись вічність. А вічність – це Слава Богу! І вічність – це Радість! Найголовніше зараз – це всім нам радіти». Батько говорив це дуже умиротвореним і радісним голосом».

Михайлина Коцюбинська пише: «У своїй передмові до українського видання творів Сент-Екзюпері Євген Сверстюк писав: «Для утвердження своїх істин Сент-Екзюпері зробив усе, що міг: він їх вистраждав життям і створив у згоді з ними своє життя». Ці слова повною мірою можна віднести й до самого автора передмови».

З передмови

***Протоієрей Валерій КОПІЙКА,** церква Різдва Богородиці на Совках у Києві*

СОРОЧКА ПРАВДИ, ОФІРИ Й СУМЛІННЯ

«У білій, як літо, у білій, як літо сорочці
По білій дорозі вельможно товариш ступав,
А я на тамтому, а я на тамтому аж боці…» –

так писав про Євгена Сверстюка Василь Стус. Тепер вони зустрінуться в тому виплеканому і вистражданому їхньому «небобратстві», щоб ніколи не розлучатися. Там немає ні ґрат, ні стін, бо жодні стіни не сягають неба.

А ми в гіркоті цієї втрати, мабуть, ще не усвідомлюємо її глибини для нас, для України та світу. Ще настане час, коли про Сверстюка напишуть ґрунтовні монографії та спогади. А я, оглядаючись на разом з ним прожиті хвилі життя, лише зі вдячністю хочу згадувати якісь миті, що назавжди закарбувалися в пам`яті.

Біля могили Валерія Марченка в Гатному

Прозорий, сонячний осінній день. Неділя. Над Совками лунає дзвін. Це дзвін, вилитий на пожертву Євгена Сверстюка. Ім`я дзвона «Андрій» – пам`ять про сина… Закінчилась Служба Божа, парафіяни жваво спілкуються на церковному подвір`ї. Бігають і галасують діти, а пан Євген у білій вишиванці сидить на дерев`яних теплих сходах церковної тераси і їсть соковиту грушу. Він мружиться на ласкаве сонце і поглядає на небо. І щось надзвичайно тихе і радісне, шляхетне й одночасно юнацьке було в його поставі та рухах. Про що він думав тоді, що згадував? Адже була уже відома страшна діягноза, давалася взнаки фізична слабкість. Та він сидів біля церкви, збудованої завдяки й його зусиллям та молитвам, як людина, що знає таємницю щастя.

Бо та «з білого болю» сорочка правди, офіри й сумління, яку він носив, ніколи не була заплямована, і надавала йому мужности та спокою. Коли йшлося про Церкву, пан Євген удавався до образу чистої хоругви, яку треба нести жертовно і мужньо. А блаженної пам`яті Патріярх Димитрій, з яким вони були дуже глибоко споріднені долею й духом, говорив: «Церква має бути чистою, Божою, тим більше Церква українського народу». Ці слова викарбувані на стіні Різдво-Богородичного храму на київських Совках, що його будував і де молився Євген Сверстюк, а наріжного каменя у церковний підмурок закладав Патріярх. І як суголосно і симфонійно, як гостро звучать їхні слова у нашім страшнім сьогоденні…

Пан Євген був незвично легким «на підйом», мобільним, хоча ніколи не поспішав ні в словах, ні в діях. Згадую нашу поїздку до Львова. Була осінь, уже досить прохолодно. Вечірній київський перон. До відправлення поїзда залишається 5 хвилин, а пана Євгена все нема. Я вже добряче нервую. Аж ось повагом, «вельможно» ступаючи, йде він. На ньому легка, «не по погоді» куртка, в руках полотняна, трохи хіповська торба і пакунок яблук. «Оце бабуся продавала, розговорився з нею та й купив яблука, бо вона вже дуже хотіла додому», – казав він, тепло усміхаючись. І щось у ньому було таке сковородинське в той момент. Дорогою ми довго розмовляли, і я тривожився, чи відпочине пан Євген перед завтрашнім днем. Сам я спав у поїзді погано, а він, як то кажуть, «камінчиком ліг і пір`їнкою встав». «Це, – казав, – зеківський гарт».

Узагалі оте Стусове «прямостояння» було притаманне Сверстюкові в усьому. Як він стояв у церкві, як спілкувався з людьми, як висловлював свою громадянську позицію... У пророка Амоса є такі слова: «Ось на мурі стрімкому стоїть Господь Бог, а в руці Його висок (відвіс)… І промовив Господь: «Ось Я цього виска покладу серед народу мого…» (Ам. 7:7-8). Таким виском, виміром прямоти українського муру обрав Господь Євгена Сверстюка. Таким він залишиться і для наступних поколінь українців. Але він ніколи не був сухим моралістом. Він був високим романтиком, дуже любив квіти і музику. В лікарні я бачив, як ніжно ставиться він до своєї онуки, яку називав «доцею»… «Esse homo!» – «Оце Людина!».

У пронизливо карбованих рядках його «Сервантеса» є таке:

Скільки ламало життя,
Скільки брало на глум –
Чистим лишився стяг,
Вічним – шляхетний сум.

І все це було для того, щоб закликати нас на Свято надій та до Світла справедливости.

Колом пройдуть віки
У летаргійнім сні.
Хто все ж він був такий –
Знав, що творить, чи ні?

Під час останньої зустрічі в лікарні я намагався сказати йому слова вдячности за дар його життя у моєму житті. Не знаю, чи ті слова були достатніми. Сверстюк ніколи не любив патосу і многослов`я, в його присутності було дуже не просто проповідувати. Щоби спілкуватися з ним, треба було думати, відчувати й бути щирим. Дякую Вам, пане Євгене!

А ховали його у білій по білому полтавській сорочці. «У білій, як літо…»

Людмила СЕМИКІНА, лавреат Національної премії імені Т. Шевченка та премії імені В. Стуса

Подарунок

24 серпня 2014 року, День Незалежности. У моєму житті були дні народження під різними знаками, залежно від обставин. Але за весь шлях моє життя подарувало мені таке щастя, що День Незалежности збігся з моїм днем народження. Це великий подарунок і мені особисто.

На моє 90-річчя я потрапила в Де́шки. Мене привезли, щоб я трішки відпочила, набралася сили на увесь рік. Ніякої урочистости я не чекала. Час був важкий, обставини не дозволяли влаштовувати якесь застілля. Та я була щаслива, що побуду в тиші, на природі, зі своїми людьми. Я кожного ранку вставала, ходила по росі. Коли ноги ставали холодними, я мусила сідати на свій стілець, що стояв біля моєї майстерні у дворі, і вже відпочивала. Це був ранок ранесенький. Я сиділа на своєму стільці зі своїм 90-річчям. Привіталась, подякувала за велику довгу дорогу. І нічого в житті я не хотіла – тільки оцього стану природи, в якому я перебувала.

Я ніби вперше побачила нашу грушу. Не ту, якій буревії ламали гілля, – вона за цей час виросла в таку могутню, монументальну постать! Такий величний образ! Це стояла королева і дивилась на мене. Вона дивилась на мене, а я на неї. А почалося це з того, що вранішнє сонце доторкнулося її крони, і вона засвітилася. Чи груша знала, що це мій день народження? Вона запросила ластівочок, щоб вони сподіяли цілий театр – такі співи й танці! Вони колом шугали довкола цієї груші і такий зчинили радісний галас! Я кажу: хто замовив такий подарунок мені? Я вдивлялася в грушу, а ластівки вирували у високості над нею і спадали вниз, ледве не діставали крильцями землі і раділи від свого танцю. Думаю: що може бути краще? І коли я вимріювала оце своє філософування про такий поетичний подарунок природи – дзвоник. О сьомій годині ранку. Я кинулась до телефону: Сверстюк дзвонить. Він привітався до мене і словесно подарував мені найкращі побажання. Сказав: «Людо, я хотів бути найпершим, хто привітає тебе». Він думав, що в мене тут буде багато людей. І він не помилився: душ із тридцять за день мене привітали. А він сказав: «Я хочу бути першим». Я думала про ці слова й аналізувала, що це значить? який у цих словах зміст? чому саме він перший? Я не хочу нікому дорікати… Але він був не тільки першим. Він був єдиним із шістдесятників. Чогось усі забарилися, забули, ніхто не привітав. А він, як психолог і високого морального рівня людина, не міг собі дозволити не пам'ятати і не привітати. Бо ці роки для людини творчої не були безплідними. І він подав цей знак поваги. Мабуть, я в нього не одна була… Та він цінував кожну людину, яка щось вклала в ідею України. Він не міг дозволити собі не привітати. Коли він сказав, що хотів привітати першим, то я уявила й другий варіянт. Жінка, звичайно, може собі уявити: що таке 90 років? Якщо образно сказати, це камінь з гори впав на дорогу і зупинив твою ходу. Хочеш далі йти, скільки тобі Бог послав, – обмини камінь і йди собі далі, до свого каньйону, і це буде кінець твоєї дороги. Коли під ногами земля розпадатиметься – оце і все… Можна уявити, що Євген міг би подумати, якби знав, що я можу з такими думками далі рухатися в житті. То він вирішив переставити мене з одної дороги в другу колію. Він каже: «Людо, я подарував тобі прапор». Я подумала: для чого це прапор? Така велич, прапор, – і я. Для чого він дарує мені прапор? «Прапор в руки – і вперед!» Такий підтекст. Щоб нагадати мені, що під червоними прапорами півжиття нашого минуло. А ми вимріювали свій прапор як щастя.

Євген вирішив нагадати мені, що в шістдесятих роках українська ідея була заквітчана мріями про цей прапор України. Він мені нагадує про минулі 60-і роки. Так що життя можна починати з нуля. Ці 90 років під цією красунею-грушею, що така велична і красива... «Ти не журися, Людмило, це тільки перші 90 важкі, а другі будуть легшими!». У такому гуморі я продумувала слова – «Я перший». Маючи такі подарунки, я думала про гідність цієї шляхетної людини, дорогого нашого Євгена, просвітника нашого. Я не могла бути байдужою до цих слів. Тепер конкретно.

Я згадала, що жодна моя виставка не минула без змістовного виступу Сверстюка, без його коментаря. Виставка 1996 року була найвагоміша, бо ми йшли до неї через переслідування. У книзі відгуків, точніше, в каталозі, він записав троє слів: «Аскетизм, Естетизм і Аристократизм». Я, що вічно була своєю ученицею, яка сама вчилася на своїх помилках, весь час була на дорозі безкінечного експерименту, – я тоді не оцінила ті слова. Я вважала, що це прояв ерудиції високоінтелектуальної людини, і не звернула уваги на глибину цих слів. А з часом, спілкуючись із Євгеном, я згадувала ці слова і збагнула, що це сутність самого Євгена. Це його портрет. Він, як мудра людина і як великий психолог, не комплімент мені каже, а дає програму на майбутнє. Він дає мені код, за яким я мушу йти далі в мистецтво і робити твори на цих принципах.

Мало сказати, що це був просвітник. Це була глибинного патріотизму людина. Це гуманіст, це православний українець, це чесна, чиста людина. То перша його якість. А далі можна говорити про безсмертя і вічність, розуміючи глибину цієї вічности.

Він боровся за кожну людину, щоб вона засвітилася. Бо кожен, як і він, муситиме постати перед вибором. Як він живе і куди втрапить. Якщо людина праведна, то вона постане перед безсмертям. Якщо людина чесна й духовно сильна, то матиме вічність. Оці поняття залишив він мені для роздумів: як жити і як радити іншим жити. Така філософія Євгена.

Чомусь так влітку сталося, що оцей дзвоник покликав мене до спілкування з Євгеном упродовж кількох місяців у тих Дешках. На моєму столі була книжка «На святі надій» і всі книжки Євгена Сверстюка. Я не раз читала ці книжки, читала хрестоматійно, потім емоційно. Я залишилася віч-на-віч із його книжками, ніщо мені не заважало думати й заглиблюватися у зміст його слів. Я вже їх читала з олівцем. Але не тільки з олівцем. Вони мене так збуджували, що кожен рядок мене як струмом бив. Читаю той чи той ряд слів – це не просто слова, написані на папері. Це воїни. Це герої. Вони під литаврами йдуть маршем у світ.

Вибачте, що я так образно кажу. Але я мусила співставити свій літній настрій зі словами Євгена. Бо я не мала можливости поспілкувалася з Євгеном у Києві. Але Євгена можна відчути, спілкуючись із його книжками. Він завжди буде твоїм порадником. Усі його думки стали під великий дзвін і чекають на свій Великдень. Ці слова, що Майдан народив націю, народив абсолютно новий вимір нашого інтелекту – Євген говорив про це. Його слова шугають, як ластівочки перед великою Говерлою світу. Щоб кожен став перед особистою Говерлою і звівся на увесь свій зріст. Ці книжки засвітилися перед великим світом. Я зі втіхою перегортала кожен листочок і раділа за Євгена.

Що можна сказати в кінці? Благословенна душа його. Благословенна Богом на вічність. «Блажен муж, іже не іде на совіт нечестивих». Він був у житті відкритим, але не подавав руку негідникам і зрадникам. Це була кришталево чиста людина з принциповим поглядом на мораль та гідність, на людську честь. Отаким я залишаю в своїй душі Євгена.

Рішенням Київради від 8 жовтня 2015 вулицю Марини Раскової в Києві перейменовано ім'ям філософа, дисидента, письменника Євгена Сверстюка, який на ній жив.

Перейменування відбулося з ініціятиви Українського інституту національної пам'яті та Центру досліджень українського визвольного руху.

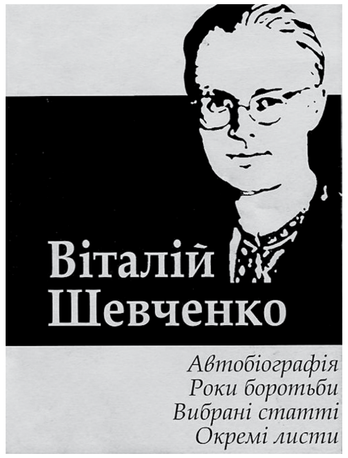

Ідея цієї збірочки статтей і виступів Віталія Ничипоровича Шевченка з'явилася в редакції газети «Наша віра» після виходу її відповідального секретаря на пенсію.

Моє спілкування з Віталієм Ничипоровичем було нетривалим, але кожна зустріч запам'ятовувалася надовго. Так складалося, що ми з Андрієм Лівнем заходили до редакції «Наша віра» (ще на Трьохсвятительську) вранці. Нас привітно зустрічав відповідальний секретар редакції Віталій Шевченко.

Між чоловіками одразу зав'язувалася розмова про наше сьогоднішнє, далі про минуле. Складалося враження, що вони давно знайомі, що тільки вчора були разом на одному з мітингів, наче нещодавно ділилися враженнями про один з літературних вечорів...

Впродовж багатьох років Віталій Ничипорович щедро ділився своїми знаннями з читачами газети «Наша віра». Тому й прийшло рішення зібрати статті Віталія Ничипоровича за останні кілька років.

Однак в автобіографії Шевченка, каліграфічно написаній рукою автора, є ностальгічна згадка про його громадсько-політичну діяльність, про друзів-однодумців і про відомий Український Культурологічний Клуб, де вже після повернення з ув'язнення Віталій Ничипорович знову відчув себе потрібним Україні. Таким чином додався спогад одного з ініціяторів УКК народного депутата України Першого скликання Олеся Шевченка про свого тезку, а також окремі матеріяли з книжки «Київська весна» (видавництво імені Олени Теліги, 2005 р.)

Звичайно, тут зібрані далеко не всі праці Віталія Шевченка, але його виступи в Українському культурологічному клубі, його статті в газеті «Наша віра» показують, яким складним є шлях до свободи, і як цей шлях необхідно долати кожного дня кожному з нас...

Надія САМУЛЯК

Олесь ШЕВЧЕНКО

Журналіст родом із міста Сталіно

Шістдесяті роки – то був період розквіту самвидаву. Розквіту покоління шістдесятників. Пізніше Євген Сверстюк скаже: «У нашій історії двадцятого сторіччя люди пам'ятатимуть три великі явища – Національно-визвольні змагання, Українську повстанську армію і Шістдесятництво». Вони «виросли з худеньких матерів» (М. Вінграновський), відкриваючи для себе новий, післясталінський світ, відкриваючи страшну правду про жорстоке винищення мільйонів людей, про геноцид українського народу російським комуністичним режимом. […]

Вільна думка винайшла неприступну для КГБ форму існування – самвидав, прообраз майбутнього інтернету. «З приводу процесу над Погружальським» Є. Сверстюка – про підпал Публічної Бібіотеки Академії наук у Київі, «Лихо з розуму (портрети 20 «злочинців»)» В. Чорновола – про тогочасну першу хвилю арештів української інтеліґенції, «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І.Дзюби, «Серед снігів» і «Хроніка опору» В. Мороза, статті генерала П. Григоренка, трактат академіка А. Сахарова «Роздуми щодо прогресу, мирного співіснування та інтелектуальної свободи», «Чи проіснує Радянський Союз до 1984 року?» А. Амалюрика, історичні книги М. Грушевського, вилучений совєтською цензурою уривок зі статті І. Франка «Що таке поступ?» – про небезпеку Енґельсових соціялістичних ідей, огляд української совєтської літератури І. Кошелівця, заборонена совєтською владою драматична поема Л. Українки «Бояриня», щоденники О. Довженка, В. Симоненка, вірші М. Холодного, «Приєднання чи возз'єднання?» М. Брайчевського – усе це лиш те, що найперше пригадалося з того, що пройшло через руки Віталія Шевченка і мої на одну-дві ночі читання. А ще ж було радіо «Свобода», Бі-Бі-Сі, «Голос Америки», які ми примудрялися слухати, незважаючи на несамовите глушіння.

Коли нас у березні-квітні 1980-го арештували, слідчий казав мені: «Ми дуже просто можемо визначити націоналіста-антирадянщика. Зайдеш у його квартиру, глянеш на книжкові полиці – а там українська література окремо, російська окремо, глянеш на радіоприймач – а він настроєний на «Голос Америки». Діти говорять українською, а батько і на роботі говорить принципово тільки українською – це вже наш клієнт». […]

З Віталієм ми зустрілися вже в Київі у травні 1987 року. З величезними труднощами повлаштовувалися на роботу, Віталій – столяром, я землекопом, тоді усі так, що повернулися, – Євген Сверстюк теслею, В'ячеслав Чорновіл кочегаром у Львові. Та згодом почали тісніше спілкуватися, гуртуватися і діяти.

У Київі зусиллями групи колишніх політв'язнів у серпні 1987 року створюється Український Культурологічний Клуб, перше незалежне від влади громадське об'єднання. Віталій одразу увійшов до активу УКК. Ми стали проводити резонансні публічні вечори, з вільними доповідями, виступами й дискусіями. Почуте на наших зібраннях шокувало владу. Нас заборонили. […]

«У Київ дух одвертости внесли політзеки, – згадує Євген Сверстюк, «закулісний режисер» УКК. – Зек інтуїтивно відчуває рівень терору. Він перший відчуває, коли перестають арештовувати і послаблюють стеження і «коли не треба боятися».

Ми поводилися так, ніби ми вільні люди. Так, щоб інші робили так само – дивись, вони не бояться і їх не садять. Про УКК заговорив весь Київ, все українство, навіть наші колеґи, які ще лишалися в концлагерах та засланнях, зраділи – дивися, у Київі відкритий опір. На мою адресу надходили поштівки для УКК з Японії і Парижу, з Норвеґії, з Бавнд-Бруку від митрополита Мстислава (він підписувався – «о. Скрипник»). Український Культурологічний Клуб став ніби дріжджами для закваски останньої, переможної хвилі Української національно-визвольної революції кінця 80-х – початку 90-х років. Тоді ж, у серпні 1987-го, В'ячеслав Чорновіл у Львові відновлює випуск позацензурного «Українського вісника». УКК і чорноволівський Вісник одразу стає всеукраїнським мобілізуючим чинником духовного опору. Віталій Шевченко, Павло Скочок, Василь Барладяну, разом з Михайлом Горинем і головним редактором, стали безстрашною, талановитою і надійною редакцією цього славетного видання. Так, це вони – УКК і УВ – поклали початок Української Революції. Роком пізніше на історичну арену вийде Українська Гельсінська Спілка (УГС), двома роками пізніше на історичну арену вийде Народний Рух України за перебудову (НРУ).

Значну зацікавленість у відвідувачів громадських вечорів УКК становили доповіді Євгена Сверстюка, Михайлини Коцюбинської, Віталія Шевченка. Так, скажімо, оприлюднена Віталієм Шевченком історична аналіза українського правопису з конкретними пропозиціями необхідних теперішніх змін лишається актуальною і нині.

Особливе, можна сказати – історичне, значення мала доповідь В. Шевченка на засіданні УКК, присвяченому 80-річчю проголошення IV Універсалу Центральної Ради УНР. Ця подія сталася в селищі Буча під Києвом у квартирі вчительки Надії Левченко, нашої активістки. Треба, щоб колись в історії було записано, що 22 січня 1988 року відбулося перше в Україні громадське відзначення річниці проголошення державної незалежности Української Народної Республіки. Промине рік, і на площі перед собором Святої Софії у Київі 22 січня 1989 року вже збереться ширше коло українських патріотів, промине два роки – і 21 січня 1990 року від Львова до Софійської площі у Київі простягнеться Живий Ланцюг, що символізуватиме єдність українських земель, Соборність України. Але від того часу ще дев'ять років громадськість збиратиметься тут на «несанкціоновані заходи», допоки Президент України (Кучма), вже вісім років незалежної, видасть у 1999 році указ про офіційне щорічне відзначення Дня Соборности…[…]

А тоді, у січні 88-го, дорогою до Бучі (ми ж бо знали, що в Київі не дадуть провести такий захід), міліція відловлювала членів УКК, знімала їх з електрички. Коли ми розпочали урочистий вечір, міліція стала гупати у двері чобітьми, вимагаючи припинити несанкціоновані збори. Наші хлопці забарикадувалися. Тоді міліція відімкнула електрику. Господиня, Надія Левченко, запалила товсту парафінову свічку на столі перед Віталієм Шевченком, і він зачитував нам текст IV Універсалу й розповідав про історичну подію та тогочасне міжнародне становище молодої української держави, яка стала кісткою в горлі російським більшовикам, монархістам, лібералам, імперіалістам і матросам, які «усталі ждать». Віталій час від часу мусив підвищувати голосність своїх слів, щоб його не заглушували грубі крики міліціонерів. За спиною Віталія Шевченка на стіні висів розкрилений, суворо заборонений синьо-жовтий прапор, а з портретів на нас дивилися теплим поглядом Михайло Грушевський і Тарас Шевченко. […]

Українські правозахисники не могли не помічати, що наші російські колеги обстоювали загальнодемократичні Права людини, тоді як ми – передусім права нації. Пам'ятаю, як переконливо доводив Віталій пріоритет державної незалежности порівняно з чинником суспільної системи. Комуністичний лад – то лише інструмент у руках імперії для гарантування її неподільности, говорив він. Тому для нас головне – здобути незалежність, а змінити тоталітарну комуністичну систему за відсутности імперських кайданів – то буде справа часу. «Тому я готовий був би погодитися, – казав він, – навіть на комуністичну державу в Україні, для початку. І готовий босим ходити по Хрещатику, аби лиш ми були незалежними від Москви». […]

Після маштабного арешту й засудження кращих представників української інтеліґенції на початку 1972 року я задумав збирати пожертвування серед своїх знайомих для передачі допомоги дітям політв'язнів – такий собі маленький самодіяльний Фонд допомоги, який не мав жодного відношення до подібного «всесоюзного» Фонду Солженіцина. Віталій Шевченко був першим, хто підтримав цю ідею, і систематично передавав для нашого фонду потрохи коштів, уже маючи у власній сім'ї троє діток. […]

І кожен робив, що міг, самотужки. Мене О. Мешко залучила до Української Гельсінської Групи – дав згоду працювати не оголошеним членом УГГ, аби зробити практичні справи для Групи.

Наприкінці березня 1980-го надійшла черга арештів до нас. Хмару арештували у Львові, нас з Віталієм у Київі. Відбували покарання ми в різних лагерах Пермської области.

Уривок

Віталій ШЕВЧЕНКО

Спогад про Український Культурологічний Клуб

У грудні 1980 у Львові судили С. Хмару, О. Шевченка і мене. Засуджений до семи років концтабору суворого режиму і чотирьох років заслання. 1981-1987 роки я провів у лагері ч. 37 у Пермській області на Уралі. Зустрівся там з Анатолієм Марченком, Йосипом Терелею, Глебом Якуніним та іншими.

Після звільнення був в УКК, в УГС, в УРН, в Народному Русі, поки він був єдиним. На початку 1987 року в СССР було звільнено більшість політв'язнів. А вже влітку того ж року на зібранні, в якому переважали колишні політв'язні, вирішено було започаткувати Український культурологічний клуб.

Спочатку УКК був дискусійним клубом. За тих умов це було найнеобхідніше. Адже головне обвинувачення політв'язнів називалося перед цим – «антирадянська пропаґанда й аґітація». А тут з'явилась можливість говорити людям про те, що замовчувала або фальсифікувала комуністична влада, зокрема підводити людей до думки про необхідність відродження Української держави.

Незабаром вдалося домовитися у відділі культури Подільського райвиконкому, щоб клубові було надано приміщення на 3 години – від 15 до 18 в неділю раз на два тижні – в танцювальному залі «Современник» у парку імені Фрунзе. Там відбулося три таких зібрання – число учасників зростало від 200 на першому до 500 на третьому В першій дискусії обговорено проблеми екології. Другого разу проаналізовано стан охорони пам'яток історії.

Вершиною тих засідань було останнє – «Білі плями в історії України». Сміливий рівень запропонував своєю доповіддю Леонід Мілявський. Мені, зокрема, і досі не траплялося ні прочитати, ні почути детальнішої розповіді, ніж у Мілявського, про серію пожеж книжкових, рукописних та архівних зі-брань в кінці хрущовського і на початках брежнєвського правлінь. Сергій Білокінь, поправляючи доповідача, повідомив, що у Видубицькому ма-настирі вигоріли некаталогізовані кілька манастирських та приватних бібліотек. Тут мені хочеться додати, що «Слово о полку Ігоревім» знайдено в манастирі, а «Велесова книга» вийнята з вогню приватної бібліотеки.

Українець із Польщі казав схвильовано в кінці того обговорення: «Я ніколи не думав, що в Київі уже можуть бути такі сміливі речі».

Але не минуло двох тижнів до наступного засідання в «Современнике», як у газеті «Вечірній Київ» з'явився розгромний відгук на «Білі плями» під назвою «Театр тіней» за підписом Олександра Швеця.

Звертаю увагу на таке речення: «Сам Є. Сверстюк теж вступив у конфлікт із законом, як, втім, і О. Шевченко, і В. Шевченко, і С. Хмара, що стояли біля витоків створення підпільного журналу «Український вісник», який активно використовувався буржуазною пропаґандою в ворожих нашій країні кампаніях...»

Хоч усі названі в цитаті люди виступали на засіданні, але ніхто там про «Український вісник» Хмари не згадував. Інформацію про нього могли надати О. Швецю тільки в КГБ.

В наступних числах «Вечірнього Київа» були ще по шпальті таких самих відгуків. Щоправда, після цих публікацій «Вечірнього Київа» бажаючих відвідати засідання УКК ставало все більше.

Четверте засідання вже мусіло відбуватися у клубі взуттєвої фабрики. Тут президент Українського ПЕН-центру Євген Сверстюк зачитав документ ПЕН-центру – заклик до реабілітації та видання творів видатного поета Василя Стуса. Вадим Калиновський познайомив присутніх зі змістом шкільного підручника «Історія Української РСР», видання 1986 року, де про 30-ті роки в житті України йшлося тільки в бравурних тонах успіхів і ще більших успіхів.

Після цього подальше надання приміщення клубові було поставлено у залежність від реєстрації на міському рівні. Начальник головного управління культури Київського міськвиконкому Микола Безверхий запропонував представникам клубу в статуті 5 поправок. Актив обговорив ці поправки на засіданні в музеї Фрунзе в однойменному парку і вирішив погодитися.

Однак, коли принесли до Безверхого статут з п'ятьма виправленнями, він зажадав ще 10 виправлень. Серед них була вимога, щоб на засідання клубу допускалися лише його члени, а сторонні не допускалися, а тексти всіх виступів мали бути написані заздалегідь і подані на перевірку. Без того жоден виступ не допускався. Ці вимоги також обговорив актив клубу, тільки тепер на свіжому повітрі, на відкритій естраді в цьому ж парку. Вирішено – обійтися без реєстрації.

Тоді ж домовилися переключитися на роботу по секціях і збиратися у приватних приміщеннях.

Дискусії стали відбуватися в п'яти секціях: історії, літератури, мови, філософії, а також в секції мистецтвознавства, фолкльору та етнографії. Діяв також семінар філософської секції – «Тисячоліття християнства на Русі-Україні». Секції мали проводити засідання раз на місяць, в цілому по клубу щомісяця відбувалося шість зустрічей. За сонячної погоди немало засідань проходили просто в парках.

Тривалий час надавали своє приміщення – кімнату в комунальній квартирі на вул. Копилевській, 2-А (Куренівка) – для засідань УКК подружжя Анатолій і Тетяна Битченки. В останній період клуб перейшов до дещо просторішого будинку Дмитра Федорива. Найбільше слухачів – до сотні присутніх – збирали тут лекції Євгена Сверстюка та Михайлини Коцюбинської.

Книга видана коштом Надії САМУЛЯК

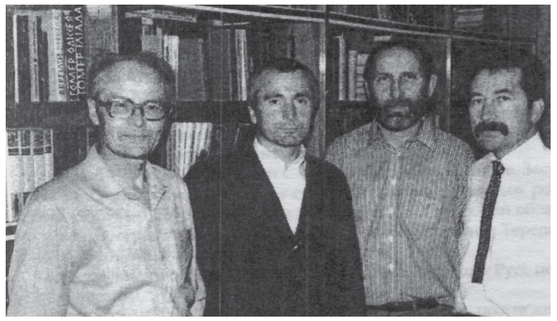

На світлині Віталій Шевченко, Василь Овсієнко, Віталій Калиниченко, Олесь Шевченко. 1988 рік

Пам'ять про 33-й

Автор невідомий

Колискова

Вбите голодом тільце дитини
впало в ліжечко із павутини,
рученята під щічку склало,
наче спало.

Погойдай його, сивий Еоле,
Над безмежним німотним болем:
Без вини, без війни, не від кулі –
Люлі, люлі...

Хай поспить у святій благодаті,
хай насниться хороше дитяті,
ну, наприклад, веселі коляди
Влади, Влади...

Погойдай його, батечку-вітре,
піднеси його з темного в світле,
щоб узріло, які вони, люди,
юди, юди...

Донеси щось із музики Верді
по дитячій печалі, по смерті.
З Леонтовича тихе і ясне –
парастасне...

Сивий дід колисанку колише.
В ній дитина не вбита, а лише
в знак згорнулася, в знак питання
наостаннє...

1965

Цей вірш був переданий до редакції Євгеном Олександровичем Сверстюком уже з лікарні. Він ніколи не забував про цю десятиліттями приховувану совєтською владою трагедію українського народу 30-х років XX ст., прагнув збагнути її причини, думаючи про людину. Тоді вірш не був надрукований, подаємо його нині.

Кожна бесіда з Євгеном Сверстюком – подарунок долі. Але остання запам'яталась мені найбільше. «Головне в житті – знайти дорогу до Бога». Ці слова були сказані Людиною, яка завжди бачила і відчувала більше і сильніше – напередодні його зустрічі з Вічністю. Остання розмова з Євгеном Сверстюком закарбувалась якоюсь особливою рішучою певністю, з якою були промовлені ті слова.

Тетяна ЯРЕМЕНКО

Музей Митрополита Андрея Шептицького

До 150-річчя від дня народження Андрея Шептицького у його родинному селі Прилбичі Яворівського району відкрили музей Митрополита. Саме тут владика народився та відслужив свою першу Літургію.

Спорудження храму-музею розпочалося в березні 1998 року за проєктом львівського архітектора Олега Боднара. Було закладено фундамент та вимуровано стіни. Далі будівництво з різних причин було загальмоване.

150-річчя з дня народження Митрополита стимулювало будівництво і музей постав.

У приміщенні планується влаштувати постійну експозицію, присвячену родині Шептицьких. У музеї розмістять експонати, що мають безпосереднє відношення до Митрополита та речі, з якими пов'язані дитинство, юність та життя Андрея Шептицького. Мешканці с. Прилбичі також надали музею церковні речі, пов'язані з життям та діяльністю Митрополита.

«День»

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ, м. Ірпінь, Київщина

Екуменічний футбол в Ірпені

Ісус Христос закликав людей жити в любові. Люди розп'яли Його, звично поділились на угрупування і продовжили ворожнечу з ім'ям Христовим на вустах.

На початку минулого століття в протестантизмі виник екуменізм – рух за об'єднання християн в єдину церкву.

Наші вороги намагаються використати проблему багатоконфесійности для розколу українського суспільства. Особлива небезпека цих спроб полягає в тому, що йде війна. Росія на нас напала. Українці розуміють це.

29 серпня на стадіоні біблійної церкви євангельських християн-баптистів у місті Ірпені на Київщині відбувся незвичайний футбольний матч. До участи в грі були запрошені протестанти, греко-католики і православні обох патріярхатів. В кожній команді були вірні різних конфесій. Священнослужителі теж грали. Це було не змагання між конфесіями, а єднання християн, своєрідний екуменічний футбол.

Після матчу відбулася спільна трапеза гравців і глядачів.

В цей складний час справжні християни демонструють єдність.

Ворогування накидають іззовні, щоб розділити і поневолити Україну.

Святослав КАРАВАНСЬКИЙ

КОНСТИТУЦІЯ
НЕ МУСИТЬ МАТИ СУПЕРЕЧЛИВИХ ПОЛОЖЕНЬ

Нова Конституція України – це акт, розрахований на десятки, а то й сотні років наперед, документ, який має служити десяткам наступних поколінь. Тому в такому документі треба уникати затвердження спірних положень, які можуть викликати в майбутньому бажання окремих суспільних груп змінити Конституцію. Тобто нова Конституція своєю появою уже буде викликом до розбрату в суспільстві, який у демократичних умовах важко буде спинити.

Тому мудрі й далекоглядні творці таких документів, як Конституція держави, мусять мати це застереження на увазі і не насичувати Основний Закон країни суперечливими положеннями.

Документ, розрахований на віки, не мусить мати суперечливих положень.

У Проєкті Конституції України проєктанти передбачили далеко не популярні статті, які стосуються прав сексуальних меншин і одностатевих шлюбів. На мою думку, підперту вищенаведеними міркуваннями, ці положення, віднесені до людських прав, краще лишити у юрисдикції законів, а не Конституції.

По-перше треба глянути, про який відсоток українських громадян ідеться, щоб була необхідність заносити права цієї меншини аж до дороговказного документу, розрахованого на віки. Чи не досить для цієї меншини загальних положень Конституції, яка гарантує усім меншинам права на вільний розвиток і вільне облаштування свого громадського та сімейного життя із зазначенням, що конкретні особливості окремих меншин, зокрема, сексуальних, регульовано законами?

На мою думку, на згадку в Конституції має значно більше прав «жіноча меншина» України, яка становить більше половини населення держави. «Жіноча меншина» України, як, до речі, й «жіночі меншини» супердемократичних европейських держав, перебувають у безправному становищі з огляду на їхню участь у керівництві державою.

Держава, яка зве себе демократичною, має взоруватися на створену природою міні-державу – сім'ю.

У демократичній міні-державі – сім'ї – чоловік та жінка мають рівні права і можливості у керівництві сім'ї.

Цієї рівности не копіюють супердемократичні держави. У парламентах цих держав переважає чоловіча стать, відтиснувши більше половини населення своїх держав від вироблення законів і правил поведінки у державі.

І це зветься вершком демократії! Чи не сміх? А надто для людей XXI століття.

Чи ж не мудріше було б творцям нової Конституції України подумати про права українського жіноцтва?

Високошановна українська громадо!
Дорогі читачі і друзі «Нашої віри»!

Редакція газети після великої втрати – відходу у вічність її головного редактора і засновника Євгена Олександровича Сверстюка – не припинила працю і продовжує готувати чергові числа, зберігаючи змістовну концепцію видання, спрямовану на духовне, культурне й громадянське становлення особистости й суспільства.

Всі 25 років свого існування газета виходила завдяки пожертвам доброчинців. Останні шість чисел від грудня минулого року, також завдячують своєю появою Вашій небайдужості до духовної ситуації і стану культури в Україні та прямій добродійній підтримці видання, за що висловлюємо щиру подяку.

Однак числа 3-4, 6-7 і теперішнє 8-9 ми змушені були видати поєднаними – через брак коштів.

Переконані, що «Наша віра» потрібна. Люди виявляють живе зацікавлення, пишуть з різних куточків світу. Збільшилось число передплатників на кілька сотень. Через цю обставину навіть не вистачило замовленого накладу ч. 6-7 для передбаченого розсилання адресатам в діяспору. Хай вибачать ласкаво.

В цій складній ситуації, пов'язаній з проблемою відсутности коштів на видання наступних чисел, сподіваючись на розуміння й підтримку, редакція знову звертається з проханням до всіх, хто має змогу й бажання, – допомогти газеті – щоб не вигасав живий вогонь вільної думки і слова в українському часопросторі.

Кошти можна надсилати на ім'я гол. редактора Лиші Р.С. за адресою 01001, Київ-1, аб/с №283, редакція газети «Наша Віра».

Редакція

ПОДЯКА ДОБРОЧИНЦЯМ

«Наша віра» від редакції та усіх читачів складає щиру подяку благодійникам, котрі своїми внесками посприяли випуску цього числа: отцю Василю Пишному і парафіянам Церкви Святої Покрови села Рубанівське на Січеславщині, пані Наталі і пані Ларисі, Наталії і Георгію Рогожиним, Борисові Ткаченку, Тетяні Яременко, Олександрові Пікалову, Миколі Галіву, Ользі Чмолі, Аллі Бахурець, Валерію Павлову, Михайлові Стрельбицькому.

Передплачуйте газету

У кожному поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра», індекс **61671**.

Газета містить актуальні матеріяли з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

Засновник і видавець – колектив Редакції газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Раїса ЛИША

ДИРЕКТОР Орина СОКУЛЬСЬКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: Раїса ЛИША, Олександер ТКАЧУК, Олесь ШЕВЧЕНКО, Василь ОВСІЄНКО, о. Іван РИБАРУК, Олександер СУГОНЯКО, Тарас ЧОРНОКОЖА, Тамара ОҐДАНСЬКА.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Ольга КАВУН
Комп'ютерна робота: Лесі МАЧАЧІ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071
Для листів: Україна–Ukraine, 01001, Київ-1, а/с283.
E-mail: nashavira@ukr.net; http://www.nashavira.ukrlife.org
Телефон-факс: 425-68-06

Наш розрахунковий рахунок: 26004001282001, МФО 300142 в УКРІНБАНКУ
Ідентиф. код №22893760 Підписано до друку 12 жовтня 2015 р.

Газета віддрукована у видавництві «Ліра». Вул. Наукова, 5, м. Дніпропетровськ Наклад 1500 Зам. Реєстраційне свідоцтво КВ N671 від 7 червня 1994 р.